

MASTEROPPGAVE

Emnekode: NAT 5003

Navn: Elin Lystad Svorkdal

*«Læreres erfaringer og opplevelser med
seksualitetsundervisningens relevans for dagens
ungdomsskoleelever»*

*«Teachers' experiences and knowledge with the relevance of sexuality
education for today's upper secondary school students»*

Dato: 18. mai 2022

Totalt antall sider: 58

Forord

Arbeidet med denne masteroppgaven har vært lang, tidkrevende og vanskelig. Samtidig har det vært en interessant prosess, og jeg har lært mye, både om meg selv og temaet. Jeg er takknemlig for all støtte jeg har rundt meg i denne prosessen, uten de hadde ikke det gått.

Det er flere som må takkes. Først og fremst tusen takk til min studievenninne og samboer, Vilde for gode råd og ord når det har vært tyngre. Vi har hatt våre oppturer og nedturer sammen denne perioden, men vi har kommet oss gjennom det.

Jeg vil også takke informantene som tok seg tid til å bidra i masteroppgaven min. Setter utrolig stor pris på det, da dette ikke bare var en enkel sak. Denne studien hadde ikke vært mulig uten dere, så tusen takk. Takk til alle som hjalp meg med å finne informanter, dere er supre!

Jeg vil også rette en stor takk til to supre veiledere, Anna og Anette. Dere har vært helt fantastiske under hele prosessen. Støttende og forståelsesfulle, og tatt dere tid til en prat når det har vært helt nødvendig, og motivasjonen har vært langt ned i kjelleren. Setter utrolig stor pris på dere!

Jeg vil også takke familie og venner for forståelse og omsorg under hele prosessen. Det skal bli godt for oss alle nå når jeg endelig er ferdig.

18. mai 2022

Elin Lystad Svorkdal

Sammendrag

Denne studien tar for seg naturfagslæreres opplevelser og erfaringer knyttet til seksualitetsundervisningens relevans for ungdomsskoleelever. Målet med studien er å undersøke og å få en større innsikt i læreres forståelse knyttet til relevansen av dagens seksualitetsundervisning for ungdomsskoleelever. På bakgrunn av dette ble følgende problemstilling utarbeidet;

Hvilket syn har naturfagslærere på relevansen av seksualitetsundervisning for ungdomsskoleelever ut ifra deres opplevelser og erfaringer som lærer?

Studien er en kvalitativ studie, som tar utgangspunkt i fire læreres syn på saken. Det ble gjennomført to semistrukturerte intervju og to spørreskjema med åpne svar for å innhente informasjon om lærernes syn på seksualitetsundervisningen og dens relevans ungdomsskoleelever.

Resultatene viser at lærerne i stor grad bruker kommunikasjon i undervisningen sin for å ta opp tema som interesserer elevene. Dette for å gjøre elevene mer engasjerte og for at undervisningen skal bli mer relevant. Lærerne ønsker å gjennomføre undervisningen muntlig eller praktisk, og gå bort ifra tavleundervisning og læreboka. Lærerne mener også at et større samarbeid med andre aktører som for eksempel helsesykepleier, ville vært med og gjort undervisningen enda bedre og mer relevant.

Studien konkluderer med at lærerne gjør en god jobb når de bruker kommunikasjon og elevmedvirkning i sin undervisning for å gjøre den relevant. Samtidig kan det virke som om lærerne er usikre på om den er relevant nok, da de ønsker et større samarbeid med andre aktører som kan bidra med mer kunnskap i undervisningen, nettopp for å gjøre den mer relevant.

Abstract

This study addresses the experiences and knowledge of science teachers related to the relevance of sexuality education for upper secondary school students. The aim of the study is to investigate and gain a greater insight into teachers' understanding related to the relevance of current sexuality education for upper secondary school students. On the basis of this, the following issue was prepared;

What is the view of science teachers on the relevance of sexuality education for upper secondary school students based on their experiences and knowledge as a teacher?

The study is a qualitative study, which is based on four teachers' views on the matter. It was conducted to semi-structured interviews and questionnaire with open answers to obtain information about teachers' views on sexuality education and its relevant to secondary school students.

The results show that the teachers largely use communication in their teaching to address topics that interested the students. This is to make the students more engaged and to make the teaching more relevant. The teachers want to complete the teaching orally or practically and move away from blackboard teaching and the textbook. The teachers also believe that a greater collaboration with other actors, such as health nurses, would have helped to make the teaching even better and more relevant.

The study concludes that teachers do a good job when they use communication and student participation in their teaching to make it relevant. At the same time, it may seem as if teachers are unsure whether it is relevant enough, as they want greater collaboration with other actors who can contribute more knowledge in teaching, precisely to make it more relevant.

Innholdsfortegnelse

Forord	1
Sammendrag	2
Abstract	3
1.0 Innledning	6
2.0 Teori	8
2.1 Seksualitet, seksuell- og reproduktiv helse	8
2.2 Seksualitet i skolen – hva, hvorfor, hvordan?	9
2.3 Ungdom og seksualitet – relevans og elevmedvirkning	15
2.4 Seksualitetsundervisning – lærerrollen	18
3.0 Forskningsdesign og metode	21
3.1 Vitenskapelig ståsted	21
3.2 En kvalitativ forskningstilnærming	22
3.3 Intervju og spørreskjema	23
3.3.1 Semistrukturert intervju	23
3.3.2 Utvikling av intervjuguide	23
3.3.3 Spørreskjema med åpne svar	24
3.4 Studiens utvalg	24
3.5 Datainnsamling	24
3.6 Analyse	25
3.6.1 Transkribering	25
3.6.2 Koding – åpen koding og kategorisering	25
3.7 Kvalitet i studien – validitet og reliabilitet	26
3.8 Etikk og personvern	28
3.8.1 Søknad til NSD	28
3.8.2 Samtykke og selvbestemmelse	28
3.8.3 Personvern og taushetsplikt	29
3.8.4 Redelighet	29
4.0 Resultat	30
4.1 Kommunikasjon	30
4.1.1 Ansvar for egen læring eller elevinnspill?	30
4.2 Elevenes forkunnskaper	31
4.2.1 Sosiale medier og internett	32
4.2.2 Venner	32
4.3 Seksualitet som tema	32
4.3.1 Viktig og aktuelt	33
4.4 Samarbeid	34
4.4.1 Fag og lærere	34
4.4.2 Andre aktører	34
5.0 Drøfting	36
5.1 Drøfting av resultater og teori	36
5.1.1 En seksualitetsundervisning under konstant utvikling	36

5.1.2 Medbestemmelse og medvirkning i undervisninga.....	37
5.1.3 Seksualitetsundervisning – et samarbeidsprosjekt	39
5.1.4 Teknologi – et skummelt men nyttig verktøy	40
5.2 Drøfting av metode.....	40
5.2.1 Validitet.....	41
5.2.2 Reliabilitet	42
6.0 Konklusjon	43
7.0 Litteraturliste	45
Vedlegg 1 Vurdering NSD.....	49
Vedlegg 2 Informasjonsskriv	52
Vedlegg 3 Samtykkeskjema	55
Vedlegg 4 Intervjuguide.....	56

1.0 Innledning

Samfunnet er og har vært i en konstant utvikling, og på noen samfunnsområder foregår denne utviklingen raskere enn på andre (NOU 2015:8, s. 20; Meld. St. 28 (2015-2016), s. 6). Slike samfunnsendringer krever også at skolen fornyes, slik at skolens innhold er relevant for det enkelte individ, men også for samfunnet og arbeidslivet (Meld. St. 28 (2015-2016), s. 13).

En fornyelse som foregår i tråd med samfunnsutviklingen, gjelder også for skolens undervisning og innhold om kropp og helse, og i dette tilfellet undervisning knyttet til seksualitet. Flere medieoppslag bare på de siste årene, har likevel skrevet om både elevers og læreres opplevelse av mangelfull seksualitetsundervisning i skolen (Hvitmyhr, 2022; Gjellan & Melsom, 2017; Rønning, 2022). Elevene forteller om seksualitetsundervisning som ikke oppfattes for å være god nok, mens lærerne ikke føler seg kompetente nok (Hvitmyhr, 2022).

Alle mennesker, unge som gamle, har en seksualitet (Helse- og omsorgsdepartementet, 2017, s. 3). Seksualitet er et mye mer sammensatt begrep, enn kun å handle om sex og reproduksjon. Det handler også om følelser, nytelse, identitet, seksuell legning og mye mer. Altså, handler det minst like mye om den psykiske biten med tanker og følelser, som den fysiske biten og det å lage barn (WHO, 2006a). Seksualitet forbindes ofte med begrepet seksuell helse. Seksuell helse omhandler helseaspektet ved seksualitet og Helsedirektoratet bruker følgende definisjon på seksuell helse; «fysisk, psykisk, emosjonelt og sosialt velvære relatert til seksualitet» (Helsedirektoratet, 2021).

God seksuell helse er viktig og er med på å fremme mestring og opparbeide god livskvalitet hos enkeltmennesket (Helse- og omsorgsdepartementet, 2017, s. 7). WHO understreker viktigheten av omfattende seksualitetsundervisning og informasjon knyttet til seksuell helse. Undervisningen skal gi elevene kunnskap, ferdigheter, holdninger og verdier, som gjør de i stand til å ta valg som ikke bare fremmer god kvalitet i eget liv, men som også bidrar til et rettferdig og omsorgsfullt samfunn (WHO, 2010, s. 20; WHO, 2017, s. 7). Skolen har en viktig og sentral rolle i arbeidet med dette (WHO, 2010, s.10). At elevene får god kunnskap om seksualitet og god seksuell helse kan også være med å bidra til senere debutalder og et bedre syn på egen seksualitet (Helse- og omsorgsdepartementet, 2017, s. 15).

En undersøkelse utført av sex og samfunn i 2021, viser at elevene er mindre fornøyde med dagens seksualitetsundervisning, enn hva en lik undersøkelse fra 2017 viste. Elevene ønsker mer seksualitetsundervisning og undervisning om flere tema. I den samme undersøkelsen kom det også frem at lærerne delte noe av den samme misnøyen som elevene (Sex og samfunn,

2022). På tross av at seksualitetsundervisningen er viktig for elevene og bør derfor tas på alvor og prioriteres (Sex og politikk, 2022), er det manglende kunnskap om hvordan undervisningen gjennomføres (Helse- og omsorgsdepartementet, 2017, s. 16).

Mye tyder på at elever og lærere opplever dagens seksualitetsundervisning som mangelfull, men det finnes lite studier som viser om undervisninga er knyttet til elevenes hverdag. At undervisninga er knyttet til elevenes egne liv gjør at den oppleves som relevant (Egelandsdal & Ness, 2020, s. 65). At undervisningen er relevant og meningsfylt for elevene, er en viktig faktor for at de skal ønske og lære om temaet (Utdanningsdirektoratet, 2021, s. 4).

Seksualitetsundervisning er et viktig tema for ungdom og for at den skal ha en betydning for de, er det viktig at den føles relevant for dem. Dette betyr at innholdet må oppleves som meningsfullt (Sex og politikk, 2022).

Målet med studien er å undersøke og å få en større innsikt i naturfagslæreres forståelse knyttet til relevansen av dagens seksualitetsundervisning for ungdomsskoleelever. På bakgrunn av dette ble følgende problemstilling utarbeidet;

Hvilket syn har naturfagslærere på relevansen av seksualitetsundervisning for ungdomsskoleelever ut ifra deres opplevelser og erfaringer som lærer?

2.0 Teori

Dette kapittelet skal ta for seg flere teoretiske faktorer som er knyttet til seksualitetsundervisningen. Dette innebærer hva seksualitet er, seksualitetsundervisningens historie, hva seksualitetsundervisning er, hvordan barn og spesielt ungdom knyttes til dette temaet og til slutt om lærerrollen og dens tilknytning til seksualitetsundervisning.

Seksualitetsundervisning og seksualundervisning er begrep som omhandler mye av de faktorene innen seksualitet og som blir brukt om hverandre. I denne studien vil begrepet seksualitetsundervisning brukes. Dette er fordi seksualitetsundervisning er et mye bredere begrep, som ikke bare tar for seg seksuelle og kroppslige aspekter, men også aspekter som innebærer både det fysiske og psykiske (Alver & Brøntveit, 2021).

2.1 Seksualitet, seksuell- og reproduktiv helse

Seksualitet blir av Verdens Helseorganisasjon (WHO) definert slik;

Seksualitet er et sentralt aspekt ved det å være menneske, gjennom hele livet, og omfatter kjønn, kjønnsidentitet og roller, seksuell orientering, erotikk, nytelse, intimitet og reproduksjon. Seksualitet er opplevd og uttrykt gjennom tanker, fantasier, ønsker, tro, holdninger, praksis, roller og relasjoner. Mens seksualitet kan innebære alle disse dimensjonene – trenger likevel ikke alle være erfart og uttrykt. Seksualitet påvirkes av interaksjoner mellom biologiske, psykologiske, sosiale, økonomiske, politiske, kulturelle, lovmessige, historiske, religiøse og åndelige faktorer (WHO, 2006a, oversatt av forfatter).

Ifølge definisjonen av WHO innebærer altså seksualitet mer enn bare de fysiske aspektene ved sex (WHO, 2006a). Det innebærer også følelser, relasjoner til en kjæreste, det mentale knyttet til det og så videre. Alt dette og mye mer er med på å påvirke vår seksuelle helse (Aars, 2021). Seksualitet er et grunnbehov hos mennesker og alle mennesker har sin egen seksualitet. Seksualiteten vår er en viktig brikke i hvordan vi er i samspill med andre og den påvirkes av både omgivelsene vi befinner oss i, men også kultur og samfunnet (Aars, 2021).

Helseaspektene knyttet til seksualitet kalles seksuell helse (WHO, 2006a). WHO har definert seksuell helse slik;

Seksuell helse er ikke bare fravær av sykdom, dysfunksjon eller svakhet. Seksuell helse krever en positiv og respektfull tilnærming til seksualitet og seksuelle forhold, så vel som muligheten til å ha «behagelige» og trygge seksuelle opplevelser fritt for

tvang, diskriminering og vold. For at seksuell helse skal oppnås og opprettholdes, må seksuelle rettigheter for alle personer respekteres, beskyttes og oppfylles (WHO, 2006a, oversatt av forfatter).

En noe kortere definisjon av seksuell helse anvendes av Helse- og omsorgsdepartementet; «Seksuell helse kan defineres som fysisk, mental og sosial velvære relatert til seksualitet», og beskriver videre at god seksuell helse er positivt og kan beskytte oss, samt fremme god livskvalitet og mestring (Helse- og omsorgsdepartementet, 2017, s. 7). Seksuell helse er nært knyttet opp mot seksualitet, og for å kunne oppnå god seksuell helse, er det viktig å ha respekt og positivitet til egen seksualitet. Faktorer som er med på å fremme seksuell helse er blant annet å være åpen, ha positive holdninger og å ha respekt for mangfoldet (Helse- og omsorgsdepartementet, 2017, s. 8)

Den seksuelle og reproduktive helsen er to begreper som ligger hverandre svært nært. Ifølge WHO knyttes reproduktive helseaspekter til det å ha et ansvarlig, tilfredsstillende og trygt sexliv og at de har evnen til å få barn, og friheten til å bestemme om, når og hvor ofte de ønsker dette selv (WHO, u.å). Den seksuelle helsen din kan bli påvirket av den reproduktive helsen din og også omvendt. Helse og omsorgsdepartementet omtaler et slikt eksempel i Strategi for seksuell helse. De mener at komplikasjoner knyttet til fødsel og å være ufrivillig barneløs, er eksempler på utfordringer knyttet til at den reproduktive helsen kan ha negativ innvirkning på den seksuelle helsen. Seksuell og reproduktiv helse er knyttet tett sammen, og en god forståelse krever at man er bevisst på begge (Helse- og omsorgsdepartementet, 2017, s. 27).

Helse- og omsorgsdepartementet i sin Strategi for seksuell helse og undervisning om seksualitet poengterer at «Tilgang til kunnskap, informasjon og undervisning om seksualitet og seksuell helse er grunnleggende for å gi mennesker mestringskompetanse og kontroll over sin egen seksuelle og reproduktive helse. Åpenhet, respekt for mangfold og positive holdninger til seksualitet er samfunnsmessige faktorer som fremmer seksuell helse» (Helse- og omsorgsdepartementet, 2017, s. 13). Skolen som en viktig instans i samfunnet skulle dermed ha en essensiell rolle i å gi denne kunnskapen og undervisningen som skal bidra til god seksuelle og reproduktiv helse (WHO, 2010, s.10-12).

2.2 Seksualitet i skolen – hva, hvorfor, hvordan?

Seksualitet i undervisningen er langt ifra noe nytt tema i skolen, det har nemlig tradisjoner fra helt tilbake til 1939. Det har heldigvis vært en enorm stor utvikling i løpet av godt over 70 år,

både i undervisningen og generelt i samfunnet. Den gang var det kun snakk om en type seksualitet, nemlig heteroseksualitet. I 1939 var undervisningen i 7. trinn basert på undervisning om forplantningsorganenes oppbygning og funksjon, om befruktning, fosterutvikling og fødselen, om barnets avhengighet til moren og om puberteten. Kjønnssykdommene gonore og syfilis skulle også læres om. Klassen skulle være delt, hvor jentene hadde en kvinnelig lærer, mens guttene hadde en mannlig lærer. Hensikten med undervisningen var i hovedsak folkeopplysning med mye vekt på forplantningsprosessen (Røthing & Svendsen, 2009, s. 79).

I 1960 kom det ny læreplan og det ble bestemt at for første gang skulle både jenter og gutter ha felles undervisning i alle fag. Noe nytt knyttet til seksualitet fra forrige læreplan, var at man nå skulle se på menneskets forplantning som naturlig og åpent. Samtidig skulle det fortsatt være en kobling mellom dette, hjemmet og samfunnsansvar (Røthing & Svendsen, 2009, s. 80-81).

14 år senere ble det innført en ny læreplan, denne bar preg av en forandring i samfunnet knyttet til kjønn og seksualitet siden 1960. Nå var likestilling mellom kjønn blitt viktig, og homoseksualitet ble i 1972 avkriminalisert. M74 viste tydelig nye holdninger knyttet til forholdet mellom kvinner og menn, hvor likestilling var et viktig tema. Et annet viktig punkt var fortsatt idealet om heteroseksuelle ekteskap, ønsket var å skape gode og sterke heteroseksuelle familier. Homoseksuelle og heteroseksuelle samboerskap ble ikke nevnt, men kanskje fordi loven fra 1972 fortsatt var ganske fersk. I 1974 ble også prevensjon for første gang et tema i norsk læreplan, men dette skulle ikke innebære praktisk veiledning. Homoseksualitet ble også for første gang nevnt i M74, i et mål for 4. – 6. trinn og i et mål for 7. – 9. trinn. Det ble derimot kun nevnt som et eksempel på en annen seksuell ytring enn den vanlige og knyttet til kjønnssykdommer i målet for 7. – 9. trinn. I M74 ble også seksualitet et tema i andre fag enn naturfag, nemlig samfunnsfag og kristendomskunnskap (Røthing & Svendsen, 2009, s. 81-83).

I 1987 ble det igjen innført en ny læreplan. Denne var veldig lik den som allerede var gjeldende, men knyttet til seksualitet var det noen forandringer. Heteroseksualitet var fortsatt et ideal, og homoseksualitet var kun nevnt smått eller knyttet til negativitet slik som Hiv og AIDS. Likevel var homofili mer nevnt i M87 enn M74. Homofili og heterofili var noe alle skulle lære om i samlivslære, hvor det skulle være knyttet til tema som blant annet forelskelse, pubertet og seksuallivets funksjon og konsekvens. Det som var positivt med M87

var at homofili nå ikke bare ble sett på som negativt, men også knyttet til forelskelse. Prevensjonsundervisningen var fortsatt ganske lik fra M74, og veiledning om bruk skulle kun foregå i spesielle tilfeller. Kanskje mente man at veiledning om bruk av prevensjon ville virke som en oppfordring til å ha sex ((Røthing & Svendsen, 2009, s. 83-85).

1997, 10 år senere kom det enda en ny læreplan. Her var ikke lenger likestilling mellom kjønn et like viktig tema. Skolen skulle derimot oppmuntre elever til å ta utdanning, som kunne være med å bidra til økt likestilling. Det kunne virke som om likestilling i Norge i 1997 ble sett på som en realitet og ikke lenger trengte å være så sentralt i skolen. Endelig i 1997 ble veiledning i bruk av prevensjon reelt. Det var fortsatt diskusjoner om dette ville gjøre at elevene kom til å ha mer sex utenfor ekteskap, samtidig så man farene ved ubeskyttet sex og at elevene trengte kunnskapen for å beskytte seg selv. I L97 ble endelig homoseksuelles og heteroseksuelles samliv likestilt (Røthing & Svendsen, 2009, s. 85-86).

Når Kunnskapsløftet i 2006 kom (LK06), ble det kun utført små forandringer knyttet til temaet seksualitet. Ett av disse forandringene var at homofili og heterofili ble byttet ut med ordet seksuell orientering. Det nye begrepet viste en mer forståelse av seksualitet, og at menneskers seksuelle orientering kan endres i løpet av livet. Denne endringen åpnet for større dybde og variasjon i undervisningen om seksualitet (Røthing & Svendsen, 2009, s. 86-87).

Den siste læreplanen som kom og som fortsatt er under innføring, er den som ble innført i 2020 (LK20). Nytt for denne er blant annet det overordnede og tverrfaglige temaet «*Folkehelse og livsmestring*», som kan knyttes direkte opp mot seksualitetsundervisningen. *Folkehelse og livsmestring* tar blant annet opp emner som god fysisk og psykisk helse og skal hjelpe elevene med å ta gode valg for seg selv. Andre emner som også blir nevnt er seksualitet og kjønn (Kunnskapsdepartementet, 2017).

Kompetansemålene i LK-06 i naturfag etter 10. trinn knyttet til kropp og helse var;

- beskrive nervesystemet og hormonsystemet og forklare hvordan de styrer prosesser i kroppen
- beskrive kort fosterutviklingen og hvordan en fødsel foregår
- formulere og drøfte problemstillinger knyttet til seksualitet, seksuell orientering, kjønnsidentitet, grensesetting og respekt, seksuelt overførbare sykdommer, prevensjon og abort

- forklare hvordan egen livsstil kan påvirke helsen, herunder slanking og spiseforstyrrelser, sammenligne informasjon fra ulike kilder, og diskutere hvordan helseskader kan forebygges
- gi eksempler på samisk og annen folkemedisin og diskutere forskjellen på alternativ medisin og skolemedisin

(Utdanningsdirektoratet, 2012).

Følgende kompetansemål NAT01-04 etter 10.trinn om kropp og helse finner vi i ny læreplan (LK20);

- drøfte spørsmål knyttet til seksuell og reproduktiv helse
- sammenligne nervesystemet og hormonsystemet og beskrive hvordan rusmidler, legemidler, miljøgifter og doping påvirker signalsystemene
- beskrive kroppens immunforsvar og hvordan vaksiner virker, og gjøre rede for hva vaksiner betyr for folkehelsen

(Utdanningsdirektoratet, 2020)

Kompetansemålene knyttet til seksualitetsundervisningen i LK06 kan sees som relativt mer detaljerte og spesifikk enn kompetansemålet i LK20. Kompetansemålet fra NAT01-04 kan sees på som noe åpent og åpne for tolkning fra lærerens side.

Seksualitetsundervisning er et viktig og sammensatt tema. Seksualitetsundervisningens formål handler om både å utvikle, men også å styrke barn og unges evner til å danne seg sunne, bevisste og respektfulle valg, både i relasjoner med andre, men også med tanke på deres seksuelle og psykiske helse. Seksualitetsundervisningen handler altså ikke bare om sex, og skal heller ikke oppmuntre barn og unge til å ha sex (European Expert Group, 2016).

I Helse- og omsorgsdepartementet Strategi for seksuell helse, anvendes Verdens Helseorganisasjons definisjon av seksualitetsundervisning; «Seksualitetsundervisning er en livslang prosess hvor individet tilegner seg informasjon og danner egne holdninger og verdier. Seksualitetsundervisning etter denne standarden omfatter temaer som seksuell utvikling, seksuell og reproduktiv helse, relasjoner mellom mennesker, følelser, intimitet, kroppsbilde og kjønnsroller» (Helse- og omsorgsdepartementet, 2017, s. 18). Det blir også vektlagt at undervisningen skal være alderstilpasset og basere seg på menneskerettighetene, samtidig som det skal oppmuntres til kritisk tenking og positiv kommunikasjon knyttet til seksualitet.

Undervisningen skal basere seg på vitenskapelig informasjon og også se på etiske sider ved seksualitet (Helse- og omsorgsdepartementet, 2017, s. 18)

God seksualitetsundervisning innebærer at flere aspekter tas hensyn til.

Seksualitetsundervisningen bør være alderstilpasset, noe som innebærer at informasjonen som blir gitt i undervisningen passer til alderen til eleven. Jo eldre eleven blir, desto mer omfattende kan temaene som blir undervist i være. Det er uansett viktig å gi eleven svar på spørsmål eleven måtte ha (WHO, 2010, s. 13; WHO, 2018, s. 16). Omfattende seksualitetsundervisning skal ikke begrense seg til kun reproduksjon, men innebære hele aspektet ved seksualitet og seksuell og reproduktiv helse. Den skal ta for seg viktige tema for elevene, også tema som blir sett på som utfordrende og kulturelle sider. Omfattende seksualitetsundervisning innebærer at det undervises både dypt og bredt innenfor flere emner. Det betyr også at elevene får undervisning om innholdet jevnt og over tid gjennom hele skolegangen, og ikke bare som et engangstilfelle (WHO, 2018, s. 16).

Seksualitetsundervisningen skal bidra til likestilling ved å øke bevisstheten om mangfold av kjønn, se på kjønnsnormer og skape gode relasjoner som baseres på forståelse og empati. God seksualitetsundervisning skal gi elevene muligheten til å utforske og skape positive verdier knyttet til seksuell og reproduktiv helse og å oppnå respekt for menneskerettigheter og likestilling. Dette skal bidra til at elevene får gode holdninger som gjør at de behandler andre mennesker med respekt, uansett etnisitet, seksuell legning, religion, funksjonshemming og så videre (WHO, 2018, s. 17). Et annet virkemiddel som kan bidra til god seksualitetsundervisning er at elevene selv aktivt får delta i undervisningen (WHO, 2018, s. 19).

Tradisjonelt har seksualitetsundervisninga kun tatt for seg temaer knyttet til naturfag blant annet pubertet og reproduksjon. Denne typen undervisning har fått mye kritikk da den er svært mangelfull på mange områder. Blant annet ser den ikke forhold og sosiale sammenhenger knyttet til sex, og hovedfokuset ligger på en heteroseksuell tilnærming med mangel på blant annet homofili og andre seksuelle legninger. Nytelse og lyster er også tema som er blitt unngått, sammen med bruken av prevensjon. Elevenes ønsker er å ha en åpen dialog og heller fokusere på de positive faktorene knyttet til seksuelle forhold (Hirst, 2012, s. 426).

Det viktigste argumentet for at utviklingen innen seksualitetsundervisning har vært noe treg, er at man ønsker å beskytte ungdommen mot seksuell kunnskap da denne kan være farlig og

oppmuntre unge til å ha sex. Noen mener at mangel på kunnskap fører til at ungdommen holder seg unna det, da de ikke kan noe om det. Derimot hvis man godtar at unge mennesker har en seksualitet og seksuelle lyster, kan man gi de den informasjonen de trenger knyttet til seksualitet. Seksualitetsundervisningen skal benytte seg av metoder som støtter seksuelle rettigheter, handlefrihet og seksuell subjektivitet (Hirst, 2012, s. 426, 427).

Kritikken som har vært rettet mot seksualitetsundervisningen er at den har hatt en tendens til å sette søkelys på problemer som for eksempel uplanlagt graviditet og seksuelt overførbare kjønnssykdommer, og hvordan disse kan forebygges. Dette har gjort at undervisningen har hatt et noe negativt syn tilknyttet seg. Søkelyset på disse problemene er kanskje ikke helt i tråd med hvilke interesser og behov ungdom har, noe som har gjort at undervisningen ikke har hatt den hensikten den burde ha. Seksualitetsundervisningen burde istedenfor ha en positiv tilnærming, som både blir sett på som mer effektiv, men også realistisk. Undervisningen bør være relevant, tolerant og attraktiv for unge mennesker (WHO, 2010, s. 10).

Et viktig tema som seksualitetsundervisning bør ta for seg, spesielt i dagens samfunn, er teknologi, internett og sosiale medier. Teknologi og sosiale medier spiller en større rolle i barn og unges liv nå enn før og barn blir utsatt for det mye tidligere (Hegge, 2018, s. 141; WHO, 2018, s. 24). Det kan være flere positive sider ved denne utviklingen knyttet til seksualitet. Informasjon om temaet er lett tilgjengelig på internett og for mange barn og unge er dette den første informasjonen de får om seksualitet. Internett og sosiale medier har et stort og viktig potensial for å øke tilgangen til positiv og nøyaktig, ikke-dømmende informasjon knyttet til seksualitet. Samtidig kan disse plattformene øke tilgangen til negativ og upassende informasjon, og forsterke skadelige kjønnsnormer for eksempel knyttet til pornografi (WHO, 2018, s. 24). Barn og unge er nysgjerrige, og det er ikke unaturlig at de kommer inn på slike sider. Det er da viktig at de får informasjon om det de ser og at det ikke fungerer slik i virkeligheten (Hegge, 2018, s. 144).

Pornografi er derimot ikke det eneste som kan være negativt med internett knyttet til seksualitet. Mobbing over nett er dessverre blitt et vanlig fenomen. En undersøkelse viste at 1 av 10 kvinner har opplevd å bli trakassert over nett (WHO, 2018, s. 24). Det er viktig å påpeke til elevene at nettmobbing kan føre til depresjon og maktesløshet, og at dette ikke er ønsket (WHO, 2018, s. 24). Å sette søkelys på dette i seksualitetsundervisningen er viktig. Et annet fenomen som er viktig å ta opp i undervisningen er sexting. Deling av private seksuelle bilder via mobil eller internett er blitt mye diskutert og blir sett på som høyrisikoatferd blant

ungdom. Dette bør prioriteres i undervisningen, slik at man forebygger slik atferd og får satt de ulike risikoene ved det i fokus (Hegge, 2018, s. 143; WHO, 2018, s. 24).

2.3 Ungdom og seksualitet – relevans og elevmedvirkning

Seksualitet er et veldig viktig tema for elevene, det er derfor viktig å lytte til elevenes ønsker om dette temaet (Sex & samfunn, 2022, s. 14). Allerede i oppveksten har barn og ungdom tilegnet seg en god del kunnskap, holdninger og bilder knyttet til kroppen, intimitet og seksualitet. Ungdom trenger både kjærlighet og støtte for å utvikle en seksuell identitet, samtidig som de trenger innspill fra fagfolk, som kan hjelpe til i utvikling av kunnskap og holdninger knyttet til temaet. Her kommer skolen inn i bildet, sammen med andre aktører som bøker, internett, TV og andre helsetjenester (WHO, 2010, s. 10).

Alle er født med en seksualitet, det er ikke noe som plutselig dukker opp i barndommen eller ungdomsårene (Helse- og omsorgsdepartementet, 2017, s. 3). Likevel, er det kanskje først når man kommer i ungdomsårene eller puberteten man begynner å tenke mer over sin egen seksualitet. Det er i ungdomsårene kroppen går igjennom psykiske, emosjonelle og sosiale forandringer, samtidig som man begynner å forske på sin egen seksualitet og forhold med andre. Dette er en forandring og utvikling som kan være spennende for mange, men det kan også være en vanskelig og utfordrende tid. Jenter opplever kanskje konflikter knyttet til seksualitet og press, og også sin første menstruasjon. Gutter opplever kanskje sin første våte drøm, ereksjoner og en kraftig, seksuell kraft (WHO, 2018, s.22).

Ved å kontinuerlig ta imot innspill fra ungdom, vil dette være med på å forbedre seksualitetsundervisningen betydelig. Elevene burde ikke være passive deltagere i undervisningen, men heller ha aktive roller knyttet til organisering, forbedring av innhold, implementering og så videre. Dette vil kunne gjøre seksualitetsundervisningen mer behovsrettet til elevene, istedenfor å være fastsatt på forhånd av en eller flere lærere. Ungdommenes innspill kan hjelpe lærerne i tolkningen og forståelsen av læreplanen og i arbeid med aktiviteter knyttet til ulike kontekster i skolen (WHO, 2018, s.90).

Tradisjonelt sett er det læreren som har vært den autoritære lederen for undervisninga, mens elevene har spilt en passiv rolle som mottagere. I de siste tiårene har derimot nye måter å tenke undervisning på blitt utviklet, og disse viser at læring bygger på elevenes forkunnskaper. Samtidig bygger elever kunnskap på grunnlag av samhandling med miljøet og ulike innspill som blir gitt (WHO, 2018, s. 19). Selv om det er lite forskning knyttet til virkningen av elevsentrert undervisning og omfattende seksualitetsundervisning, viser

forskning generelt at slike strategier er en del av effektiviteten til helseutdanningsprogrammer. En studie om innvirkningen av seksualitetsundervisning i skolen knyttet til seksuelle kunnskap og holdninger fra Finland, viste at positive utslag i stor grad skyldtes motivasjon, gode holdninger og ferdigheter hos lærere, og deres evne til å bruke deltagende undervisningsteknikker. WHO's «International technical guidance on sexuality education» fremmer en elevsentrert vinkling på omfattende seksualitetsundervisning og også samarbeidslæring. Lærersentrerte tilnærminger oppmuntrer elever til å delta aktivt i læringsprosessene. Da læring kan ses på som en form for personlig vekst, oppfordres elevene til å bruke refleksjon til å tenke kritisk på sine egne liv (WHO, 2018, s. 19).

Barn og unge opplever en indre motivasjon eller autonomi ved å bidra og påvirke deres egen undervisning (Stai, 2021). Det er forskjell på indre og ytre motivasjon. Ved ytre motivasjon er det et press utenfra som er med på å påvirke barnet til å gjøre noe, som hen kanskje egentlig ikke er så motivert til å gjøre. Man gjør det derimot fordi man får en belønning hvis man gjør det, eller en straff hvis man ikke gjør det.

Selvbestemmelsesteorien ser på hvilken sammenheng det er mellom indre motivasjon og selvbestemmelse. Barn og unge som føler en indre motivasjon gjør det de skal fordi de faktisk ønsker å gjøre det. Den gode følelsen eleven kjenner på når h*n gjør oppgaven eller aktiviteten, gjør at vedkommende faktisk har lyst til å gjøre det, kanskje fordi det er noe interessant. Når eleven får være med å bestemme selv, vil dette gi en følelse av å være selvstyrt. Dette kan gjøre at eleven selv velger å gjøre arbeidsoppgaver og blir selvgående, uten at man behøver å bruke en ytre motivasjon (Stai, 2021).

Selvbestemmelsesteorien baserer seg på tre psykologiske behov; opplevelse av tilhørighet, opplevelse av kompetanse og opplevelse av autonomi. Å oppleve tilhørighet er en viktig faktor i selvbestemmelsesteorien. Dette innebærer følelsen av respekt og tillit, anerkjennelse og positive, sosiale relasjoner. Eleven må kjenne at h*n blir både sett og verdsatt, og da vil det være lettere å jobbe mot et felles mål (Stai, 2021).

Et annet viktig punkt er at eleven føler hen har nok kompetanse til å kunne løse oppgaven eller utfordringen som blir gitt. Det er viktig at eleven føler på en mestring, men at det samtidig ikke skal være for enkelt, slik at h*n har noe å jobbe med. Dette aspektet er avhengig av en sosial faktor. Hvis eleven får kjenne på anerkjennelse og støtte, vil dette være av stor betydning for den indre motivasjonen. Både det å gi tilbakemeldinger underveis, men også

etter endt arbeid er viktig. Positive tilbakemeldinger vil være med på å løfte eleven, og gi den bedre selvtillit, som igjen kan føre til at eleven ønsker å fortsette med arbeidet (Stai, 2021).

Det siste punktet som blir nevnt er opplevelse av selvbestemmelse eller autonomi. Det er viktig at eleven har muligheten til å kjenne på denne følelsen, det gjør at eleven føler h*n gjør noe frivillig. Det innebærer blant annet at eleven selv har mulighet til å bestemme hvordan oppgaven skal utføres. På samme tid er det viktig at oppgavene som blir gjort, føles meningsfulle for eleven (Stai, 2021).

Som voksenperson og lærer er oppgaven din å faktisk legge til rette for at eleven kjenner på indre motivasjon for arbeidet. Det er viktig at man klarer å se elevens perspektiv, og ut ifra dette legge til rette for hva eleven trenger. Utforsk og la elevene prøve ulike arbeidsmåter og samtidig la de være med å ta valg og slutninger, slik at de aktivt er med og bestemmer i arbeidsprosessen (Stai, 2021). Det er også viktig å ha i bakhodet at følelser er sterkt knyttet til indre motivasjon, og det er forskjell på om du som lærer føler du gir elevene muligheter og valg, og om de faktisk føler det selv. Elevenes tanker, erfaringer og følelser er sterkt knyttet til selvbestemmelsesteorien. Som lærer har man derfor en stor oppgave i å oppfatte hva barnet tenker og føler, slik at det vil bli best mulig for eleven (Stai, 2021).

Elevmedvirkningen kan være med å gjøre undervisningen både interessant og relevant for elevene, dette fordi de selv vet hva de ønsker å lære om og hva som er viktig for dem (Hvitmyhr, 2022). I LK20 under *Overordnet del: 3.1 Et inkluderende læringsmiljø* er det skrevet at elevmedvirkning er en viktig del av skolens praksis. Elevene skal ha en aktiv del i læringa sammen med lærer (Kunnskapsdepartementet, 2017). Her er lærerens rolle viktig, da det er lærerens oppgave å åpne for dette. Det handler ikke om at elevene skal gjøre lærerens jobb, men at elevene kan være deltagende i sin egen læring og være med på kommunikasjonen i klasserommet (Alver, 2020).

Det er viktig å se på elevene som subjekter som handler fritt ut fra interesser, mål og behov og som man bør lytte til, slik at de aktivt kan delta i undervisningen. Dewey mente at undervisningen ikke først og fremst skulle forberede elevene på voksenlivet, men at den heller skulle være interessant for elevene nå (Egelandsdal & Ness, 2020, s. 65). Om kunnskap er relevant avhenger av situasjonen og den personen som skal lære. Hva som er nyttig for en elev vil endre seg i løpet av livet. Forskjellige elever har behov for forskjellige erfaringer og har ulik opplevelse av hva som er relevant på ulike tidspunkt i livet, basert på hvem og hvor

de er. Det viktigste, mener Dewey, er at det elevene holder på med skal ha en klar relevans og verdi, som elevene selv forstår (Egelandsdal & Ness, 2020, s. 66).

Tradisjonell undervisning, hvor ulikt faginnhold blir delt opp og undervist i over flere timer før man går over til neste tema, bør bli sett på med kritisk blikk mente Dewey. Selvsagt kan slik undervisning lære elevene noe, men annen læring er mer autentisk og lærerik enn denne. Det er viktig å la elevene selv få undersøke noe som opptar de og kanskje presentere det de finner ut for andre. Undervisningen skal bidra positivt til elevenes liv, interesser og hverdag og gi elevene erfaringer som bidrar til vekst, både som mennesker og demokratiske deltakere (Egelandsdal & Ness, 2020, s. 66). Man ønsker at det elevene lærer på skolen skal være både relevant, men også være knyttet til framtiden (Utdanningsdirektoratet, 2021).

2.4 Seksualitetsundervisning – lærerrollen

«Lærerne er blant samfunnets viktigste yrkesgrupper» (Dahl et al., 2016, s. 23). Lærere utgjør en viktig brikke i arbeid med både elevenes læring, men også deres sosiale utvikling. Innenfor visse økonomiske og strukturelle rammer, skal lærerne gi elevene best mulig forutsetninger, knyttet til kunnskap og moral, for videre utdanning og yrkesliv. Samtidig er det ønsket at elevene blir gode medborgere, som aktivt kan delta i samfunnet. Skolen og lærerne har ikke bare i oppgave å utdanne elevene, de skal også jobbe med oppgaver som er knyttet til samfunnet (Dahl et al., 2016, s. 23).

Læring foregår gjennom relasjonen mellom elev og lærer. Det viktigste for elevenes læring, er relasjonen til læreren. Relasjonene mellom læreren og elevene er med på å både påvirke og definere undervisningen og læringen i klasserommet. Både kommunikasjonen som foregår i klasserommet, hvordan relasjonene er og mulighetene som er for læring, henger tett sammen. Dette gjør at beherskelsen av både det relasjonelle og det faglige er det som kjennetegner lærerrollen sterkest (Dahl et al., 2016, s. 24).

Det foregår en endring både i og utenfor skolen. En av disse endringene i skolen er knyttet til elevsammensetning. Lærerne i dag møter større variasjon og mangfold i elevgrupper, enn bare for noen år siden. En annen utvikling i skolen er knyttet til teknologi. Dette har skapt både utfordringer, men også muligheter for lærerne i undervisningen. Det har også gjort at både elevene og lærerne har fått nye læringsarenaer utenfor skolen og undervisningen. Lærerne må skape og bearbeide relasjoner med en stadig større og mer variert elevgruppe samtidig, noe som skiller læreryrket fra andre profesjoner (Dahl et al., 2016, s. 25).

Lærere har mange de må forholde seg til og samarbeide med, dette er for eksempel kolleger, elever, foreldre og skoleledere. Disse forholdene gjør at man kan diskutere, danne seg erfaringer og ta imot tilbakemeldinger. Dette er med på å hjelpe læreren til å bli en god og relevant lærer (Dahl et al., 2016, s. 26).

Skolen spiller en stor rolle som ressurs i arbeidet med seksualitetsundervisning til elevene. Dette innebærer blant annet lærere som med stor sannsynlighet er dyktige og pålitelige informasjonskilder. Lærere er dyktige i å undervise i alderstilpasset læring og elever ser på dem og skolen som troverdige kilder (WHO, 2018, s. 19). Seksualitetsundervisning bør bli undervist i av godt trente og utdannede lærere med god støtte i skolen, da man i en slik setting kan nå ut til et stort antall unge, og kanskje også før mange av de blir seksuelt aktive (WHO, 2018, s. 12).

Selv om det finnes læreplaner av god kvalitet tilknyttet seksualitetsundervisning, unngår eller minimerer mange lærere temaet da de synes det er ubehagelig å snakke om det. Mange lærere mangler ekspertisen eller erfaringen i å undervis i slike sensitive og kontroversielle tema (WHO, 2018, s. 16). En undersøkelse utført av Sex og samfunn i 2021, snakket med lærere om seksualitetsundervisningen, og resultatene viste at lærerne ønsket mer kompetanse på feltet, samt at kvaliteten på undervisningen ikke var god nok (Sex & samfunn, 2022, s. 8). Derimot er det noen framskritt knyttet til undersøkelsen til sammenligning fra en lik undersøkelse som ble utført i 2016. En stor del av lærerne svarte at de føler seg komfortable med å undervise om seksualitet, og mange flere benyttet seg nå av eksterne ressurser slik som helsesykepleier, internett og uke 6 (Sex & samfunn, 2022, s. 10, 11).

Lærerne er de mest sentrale i gjennomføringen av seksualitetsundervisningen. Lærerne trenger å ha tillit, engasjement og ressurser for å ha mulighet til å kunne lære bort om de mer komplekse temaene knyttet til seksualitet, seksuell- og reproduktiv helse. For å kunne implementere pensumet knyttet til temaene, må de ha støtte fra et juridisk rammeverk, skoleledelsen og lokale myndigheter. De bør også ha tilgang til god opplæring og ressurser. Seksualitetsundervisningen skal ikke ligge på kun en lærer, men derimot være et fellesansvar hvor flere lærere jobber sammen og kan dele ideer og erfaringer med hverandre. Lærere som har ansvaret med å undervise i temaet, bør også ha trening eller utdanning i dette, slik at de underviser i temaet nøyaktig og tydelig, og også tar aktivt i bruk deltagende læringsstrategier (WHO, 2018, s. 87).

Mest vanlig blir seksualitetsundervisningen gitt av lærere, jevnaldrende eller helsepersonell, men kan også bli gitt som en kombinasjon av de tre. WHO påpeker hvilke kvaliteter en god underviser burde ha. Noen eksempler på dette er at de bør være kunnskapsrike og ha ekspertise innen seksuell helse, ha god trening i sex- og relasjonsundervisning og ha respekt for unge og behandle de som likeverdige. Samtidig bør lærerne være i stand til å skille personlige verdier og holdninger fra profesjonelle roller og ansvar. Lærerne skal også ta de unges synspunkter i betraktning, noe som er helt avgjørende for å sikre god seksualitetsundervisning og positive resultater (WHO, 2018, s. 95).

3.0 Forskningsdesign og metode

Dette kapittelet vil ta for seg oppgavens forskningsdesign og metode. Dette innebærer hvordan studien er utført for å kunne svare på problemstillingen. Problemstillingen la føringen for hvilken metode som ble brukt, og er derfor en viktig del av dette kapittelet. Det er viktig at metoden tar hensyn til hva det blir spurt om, slik at man får forsket på det på en hensiktsmessig måte for å få svar på det man ønsker. Metoden kan sees på som et slags verktøy for å komme frem til et resultat (Høgheim, 2020, s. 58, 79). Grunnet Covid-19-pandemien måtte metoden i denne studien endres i forhold til det som var planlagt.

Pandemien gjorde det svært krevende å skaffe informanter, og får å få nok datamateriale måtte to av de fire planlagte intervjuene gjøres skriftlig. Grunnet endringen i forskningsprosessen ble det i studien benyttet både intervju og spørreskjema med åpne svar. Viser til videre beskrivelse lengre ned i kapittelet. Dette vil nok også være med på å påvirke resultatene i studien, da intervjuene ga mer informasjon enn de skriftlige svarene.

3.1 Vitenskapelig ståsted

Denne studien er tilknyttet to vitenskapsteoretiske tilnærminger, fenomenologi og hermeneutikk. Dette delkapittelet skal forklare hva de to tilnærmingene innebærer og hvorfor denne studien er koblet til disse to. Studien kan sees på gjennom et fenomenologisk-hermeneutisk ståsted, da denne oppgaven tar for seg læreres opplevelser og erfaringer av seksualitetsundervisning, og hvor denne informasjonen skal tolkes og bearbeides.

Fenomenologi har sitt utspring fra filosofi, hvor blant annet Edmund Husserl var en sentral skikkelse. Formålet med en fenomenologisk forskning er blant annet å finne fellestrekk ved en spesiell hendelse hos en bestemt gruppe mennesker, ut ifra deres opplevelser og erfaringer. Kort forklart er formålet å finne ut hva det er som former et fenomen, ut ifra de bestemte menneskenes opplevelser (Høgheim, 2020, s. 141). Formålet med dette prosjektet var å se på naturfagslæreres opplevelser og erfaringer, knyttet til seksualitetsundervisningens relevans for ungdomsskoleelever. Ut ifra den fenomenologiske tilnærmingen i denne studien er den bestemte gruppen mennesker naturfagslærere og fenomenet er seksualitetsundervisning.

Årsaken til at denne studien kan kobles til hermeneutikk som vitenskapelig ståsted er fordi, gjennom et hermeneutisk ståsted kobler man inn det som har med fortolkning av tekster og gjøre (Høgheim, 2020, s. 169). Det vesentlige i hermeneutikken er at forskeren har en forforståelse av det han/hun forsker på. Denne forforståelsen vil være med på å bestemme hvordan forskeren klarer å skape kunnskap gjennom analysen. Som forsker vil man altså være

subjektiv uansett hvilken metodisk tilnærming man bruker (Høgheim, 2020, s. 169). Dette er årsaken til at studien også kan kalles hermeneutisk. En stor del av denne studien omhandler fortolkning og analyse av datamaterialet som ble innsamlet. Samtidig som man under analysen av datamaterialet alltid vil ha en forforståelse i grunn, som vil være med å påvirke analysen.

3.2 En kvalitativ forskningstilnærming

Denne studien har basert seg på en kvalitativ forskningstilnærming. Grunnen til dette var for å få gode og utfyllende beskrivelser av lærernes opplevelser og erfaringer knyttet til seksualitetsundervisning. En kvalitativ forskningstilnærming innebærer å få en forståelse av et fenomen som er tilknyttet mennesker og situasjoner i menneskenes sosiale verden. Forskeren vil lage seg et helhetlig bilde av informantenes perspektiv innenfor et bestemt forskningsfokus (Dalen, 2011, s. 15; Postholm, 2010, s. 35). Innenfor den kvalitative forskningen finnes det ulike måter å samle inn data. De mest brukte metodiske tilnærmingene for å samle inn data til kvalitativ forskning er: intervju, observasjon og dokumentanalyse (Høgheim, 2020, s. 130).

Da ikke alle informantene hadde mulighet til å stille til intervju, ble intervjuguiden sendt ut og svart på skriftlig av to informanter. Dette kan beskrives som spørreskjema med åpne spørsmål, som mest vanlig blir knyttet til kvantitativ forskning (Høgheim, 2020, s. 99). Det er derimot ikke slik at spørreskjema ikke kan bli brukt i en kvalitativ forskning. Nesten alle metoder kan bli brukt i både kvantitativ og kvalitativ forskning, så lenge metodene blir brukt på riktig måte. Ved kvalitativ forskning er målet å skaffe gode, rike og detaljerte data (Høgheim, 2020, s. 130). Dette kan man få til med for eksempel spørreskjema med åpne spørsmål, hvis spørsmålene er godt formulert, noe som kan bidra til utfyllende svar fra informanter. Dette gjør at studien fortsatt er kvalitativ, da det er et lite utvalg mennesker som har svart, og med nokså gode og utfyllende svar.

Målet med studien er å undersøke og å få en større innsikt i naturfagslæreres forståelse knyttet til relevansen av dagens seksualitetsundervisning for ungdomsskoleelever. Den kvalitative forskningstilnærmingen ble brukt til å svare på følgende problemstilling;

Hvilket syn har naturfagslærere på relevansen av seksualitetsundervisning for ungdomsskoleelever ut ifra deres opplevelser og erfaringer som lærer?

3.3 Intervju og spørreskjema

3.3.1 Semistrukturert intervju

For å få utfyllende informasjon om læreres forståelse knyttet til relevansen av dagens seksualitetsundervisning for ungdomsskoleelever, ble det valgt intervju som forskningsmetode.

Intervju er en forskningsmetode hvor forskeren innhenter informasjon gjennom både verbale og kroppslige uttrykk fra informanten. Intervju kan sees på som en styrt samtale, der intervjueren styrer samtalen og registrerer hvordan og hva intervjusubjektet har å komme med av informasjon (Høgheim, 2020, s. 130).

I denne studien ble det gjennomført semistrukturerte intervjuer. Et semistrukturert intervju innebærer at intervjuet bygger på spørsmål eller hovedtema som er de samme for alle intervjuobjektene, samtidig som det også åpner for samtale rundt det som informantene har å fortelle rundt eller utenfor disse spørsmålene/hovedtemaene. Det er altså litt mer fleksibelt enn ved et strukturert intervju, men likevel er det mer fokusert enn det ustrukturert intervjuet (Høgheim, 2020, s. 131).

Intervju kan gjennomføres som en-til-en eller som gruppeintervju. I denne studien ble det gjennomført to en-til-en-intervju. Dette innebærer at man har en samtale med en informant av gangen, og dette er nok den mest vanlige måten å kjøre intervju (Høgheim, 2020, s. 132). Grunnen til at det ble brukt en-til-en-intervju i denne studien var for å få informasjon fra hver enkelt lærer uten en påvirkning fra andre. Dette for å få mest åpne og sannsynlige svar fra hver enkelt informant. Det ble også kun gjennomført ansikt-til-ansikt-intervjuer, altså at intervjuene skjedde fysisk med både informant og forsker til stede.

3.3.2 Utvikling av intervjuguide

Utforming og jobbing med intervjuguide er en stor og viktig del av forberedelsene til datainnsamlingen. Intervjuguiden skal i grove trekk beskrive hvordan intervjuet skal bli gjennomført, med tema som hovedvekt. Forskeren skal ta utgangspunkt i intervjuguiden under hvert enkelt intervju. Det er viktig at den både er nøye utført slik at man får den informasjonen man trenger, men at den samtidig er åpen slik at det er rom for uforutsette hendelser (Grønmo, 2016, s. 168). Intervjuguiden knyttet til denne studien ble først utformet med ulike tema som var ønsket å ta opp. Deretter ble det laget spørsmål innenfor hver av disse temaene med oppfølgingsspørsmål. Spørsmålene ble utformet så åpne som mulig for å unngå å lede lærerne inn på noe. Ønsket var at de selv skulle tolke og komme med informasjonen de

hadde. Samtidig var det rom for at de kunne fortelle om noe annet hvis de hadde behov for det. For eksempel historier de knyttet til dette temaet som de følte passet inn. Se vedlegg 4.

3.3.3 Spørreskjema med åpne svar

Et spørreskjema kan ha åpne og lukkede svaralternativ. I denne sammenhengen ble det brukt åpne svaralternativ, da intervjuguiden ble brukt som spørreskjema. Åpne svaralternativ gjør at svareren selv kan formulere sine egne svar, ut ifra hvordan h*n tolker spørsmålet. Dette kan gjøre at vedkommende ikke tolker svaret likt som forfatteren (Dalland, 2020, s. 129).

Spørreskjema blir ofte sammenlignet med strukturerte intervjuer. Et strukturert intervju er en mer standardisert form for intervju, hvor det er mindre fleksibilitet knyttet til spørsmålene (Høgheim, 2020, s. 130, 131). Grunnen til at spørreskjema med åpne svar ble brukt, var fordi noen av informantene ikke hadde tid og mulighet til å gjennomføre et intervju. De lurte derimot på om de kunne få tilsendt spørsmålene på epost, slik at de kunne bidra når de selv fikk tid til å svare. Begge informantene svarte ganske fort og hadde nokså gode og utfyllende svar på en del av spørsmålene. Uansett vil dette være med på å påvirke reliabiliteten i oppgaven, da det vil være forskjell på svar fra intervju og spørreskjema. Dette vil bli tatt opp i kapittel 3.7 Kvalitet i studien.

3.4 Studiens utvalg

En av faktorene som er med på å bestemme utvalget er problemstillingen. Problemstillingen lager avgrensinger for hvem som kan være med i studien (Grønmo, 2016, s. 97). I dette tilfellet var avgrensingen naturfagslærere som har undervist i seksualitet på ungdomsskolen.

I denne studien ble det benyttet strategisk utvalg. Dette innebærer at deltagerne ikke blir tilfeldig valgt ut, men at de systematisk blir vurdert til å kunne delta i studien (Grønmo, 2016, s. 103). For denne studien baserte dette valget seg på hvilke lærere som var mest relevant å snakke med. Ut ifra avgrensingen til problemstillingen var det derfor mest interessant og relevant å snakke med naturfagslærere. Informantene presenteres i resultatene med fiktive navn.

3.5 Datainnsamling

Ved begge intervjuene til denne studien var det informantene som fikk bestemme både tid og sted. Dette var så de kunne velge noe som passet for seg og som gjorde det enkelt og greit for dem. Dette innebar at begge intervjuene ble gjennomført på de ulike informantenes arbeidsplass, hvor begge informantene hadde fri en liten periode. Dette gjorde at det ikke ble stress, og at det var mulighet til å ta seg god tid under begge intervjuene. Det ble i starten av

begge intervjuene fortalt litt om prosjektet og opplyst om bruk av lydopptak. Informantene hadde ingen problemer med dette, og dermed ble intervjuene satt i gang. Intervjuene varte i henholdsvis ca. 19 minutter og ca. 22 minutter. Det er viktig at forskeren kan tilpasse seg informantene, da de er med på å bidra til at man får utført en studie. Ved intervju er det viktig at kommunikasjonen mellom forsker og informant flyter greit, og det er derfor lurt å lage en god kommunikasjonssituasjon. Dette innebærer blant annet at man finner et godt sted uten forstyrrelser og hvor informanten kjenner seg vel og et tidspunkt som fungerer slik at man unngår stress (Grønmo, 2016, s. 171). Lydopptak er nok den mest vanlige måten å registrere data på. Informanten må godkjenne at det blir brukt lydopptak før intervjuet starter. Stort sett er ikke dette noe problem (Grønmo, 2016, s. 171).

3.6 Analyse

3.6.1 Transkribering

Lydopptakene fra intervjuprosessen blir uansett ikke direkte brukt i dataanalysen, lydopptakene må skrives ned, og det er det skriftlige materiale som blir brukt i dataanalysen (Grønmo, 2016, s. 172). Denne prosessen kalles transkribering (Høgheim, 2020, s. 133). Transkriberingsprosessen var nokså tidkrevende og dette var for å få et godt resultat og være sikker på at alt som ble sagt var skrevet ned. Lydopptaket ble derfor spilt av flere ganger, slik at alt som ble sagt, både ord og lyder, ble skrevet ned i dokumentet. Transkriberingsdokumentet ble så videre brukt i analyseprosessen, og er bakgrunn for arbeidet med kodingen.

3.6.2 Koding – åpen koding og kategorisering

Denne studien baserer seg på åpen koding og kategorisering som analysemetode. Dataanalysen er en viktig del av forskningen, og var både tidkrevende og utfordrende. Det var viktig å finne essensen i hvert datamateriale, som innebærer mange ord og noe rot. Kvalitativ dataanalyse innebærer å finne mønstre i datamaterialet. Dette kan gjøres ved at forskeren leser gjennom datamaterialet og ser etter sentrale eller typiske elementer. Man ser også etter om man finner noen sammenhenger eller tendenser i materialet. I kvalitative studier kan datamaterialet være både uoversiktlig og omfattende. For å finne disse mønstrene eller sammenhengene er det derfor nødvendig å forenkle innholdet i datamaterialet, slik at man enklere finner de sentrale eller typiske elementene (Grønmo, 2016, s. 266).

I prosessen med å opparbeide koder for datamaterialet, var det viktig at kodene ble forståelige både for forskeren selv, men også for den som skal lese om det i ettertid. Ønsket var derfor å

gjøre kodene så enkel og mest beskrivende som mulig for det datamaterialet det omhandler. Koding av datamaterialet er en viktig prosess for å oppnå oversikt ved forenkling og sammenfatning av innholdet (Grønmo, 2016, s. 266). Dette innebærer å finne stikkord som er beskrivende for deler av teksten, for eksempel en setning eller et avsnitt. Disse stikkordene kalles koder. I kvalitative studier utvikles kodene underveis i analysen og uttrykkes i form av tekst. Koder i kvalitative studier er forkortelser for en setning eller et avsnitt, for eksempel kan en kode si hva det bestemte avsnittet handler om. Koder kan enten være deskriptive, fortolkende eller forklarende (Grønmo, 2016, s. 267). Kodene i denne studien er deskriptive. Det vil si at de beskriver det som faktisk står skrevet i teksten (Grønmo, 2016, s. 267). Dette var ønskelig for å gjøre innholdet så enkelt som mulig å forstå.

Åpen koding, som ble brukt i denne studien, innebærer at kodene klassifiserer det viktigste innholdet i datamaterialet. Ved åpen koding er det deskriptive koder som er vanligst. Denne prosessen kan både gjøres manuelt og maskinelt. Uansett om hvilken metode som blir brukt, må teksten leses gjennom, og forskeren må bestemme hvilke stikkord som skal brukes (Grønmo, 2016, s. 268). Tekstene ble lest gjennom flere ganger for å analysere hvilke sammenhenger og mønstre som ble funnet. Essensen og stikkord fra hvert intervju ble skrevet inn i eget dokument, med fargekoder for hver informant. Deretter ble essensen og stikkordene fra alle intervjuene lest for å finne sammenhenger. Det viste seg å være flere sammenhenger i tekstene, som gjorde at det ble utarbeidet flere koder. Disse kodene ble brukt til å lage kategorier. Grønmo (2016) definerer kategorier som; «En samling eller klasse av fenomener med bestemte felles egenskaper. Det er definisjonen av de felles egenskapene som bestemmer hvilke fenomener som tilhører den spesielle kategorien, og hvilke fenomener som ikke inngår i kategorien» (S. 268). Det ble utarbeidet seks hovedkategorier med ulikt antall underkategorier. Disse kategoriene ble brukt i resultatkapittelet, hvor hvert delkapittel har en egen kategori. I hvert delkapittel er innholdet knyttet til de ulike kategoriene, som igjen handler om hva informantene har fortalt. Et eksempel på en slik kategori er «Kommunikasjon». I datamaterialet knyttet til alle lærerne ble tema knyttet til dette tatt opp, derfor var det naturlig å lage en kategori som omhandler akkurat dette. Kategoriene er laget ut ifra hva lærerne snakket om i sine intervjuer, og det som gikk igjen flest ganger, ble det laget kategorier av.

3.7 Kvalitet i studien – validitet og reliabilitet

De viktigste kriteriene for å vurdere kvaliteten av en studie er validiteten og reliabiliteten (Grønmo, 2016, s. 237). Dette delkapittelet skal se på hva disse to begrepene betyr og

hvordan de kobles til denne studien. Det skal også ta for seg begrepet overførbarhet eller generaliserbarhet knyttet til ytre validitet.

Validitet innebærer datamaterialets gyldighet for problemstillingen som belyses. Validiteten vil være høy dersom undersøkelsen og datainnsamlingen bidrar til data som er relevant for problemstillingen. Altså, er validiteten et begrep for hvor bra det faktiske datamaterialet svarer til forskerens egentlige planer med undersøkelsen og datainnsamlingen. Det vil si at validiteten er høy hvis det faktiske datamaterialet svarer til forskerens planer (Grønmo, 2016, s. 241). Faktorer som kan bidra til å forhøye validiteten er godt forarbeid, blant annet med utarbeiding av intervjuguide. Arbeidet med intervjuguiden var en omfattende, men spennende prosess. Ønsket var at den skulle være så konkret som mulig, samtidig som den skulle være åpen. Dette var for å holde den så nært mulig problemstillingen, slik at det var mulig å få svar som kunne hjelpe til å besvare den i slutten av oppgaven.

Ytre validitet også kalt generalisering handler kort forklart om de resultatene du får gjennom forskningen din, om disse kan generaliseres til å gjelde for andre mennesker, tider og steder enn dem du faktisk har forsket på (Høgheim, 2020, s. 154, 155). Postholm (2010) skriver om naturalistisk generalisering. Dette kan for eksempel handle om at en situasjon som blir gjort i et klasserom, ikke nødvendigvis fungerer i det samme klasserommet igjen senere og heller ikke i et annet klasserom. Man snakker ikke om en direkte overføring eller generalisering til andre klasserom, men poenget er at man klarer å skape en tilpasning ut ifra forskningsteksten som er lest. Viktigheten av nøyne beskrivelser av forskningen er derfor stor (Postholm, 2010, s. 38).

Reliabilitet omhandler datamaterialets pålitelighet. Hvis innsamlingen av data gir pålitelig informasjon, kan man si at reliabiliteten er høy (Grønmo, 2016, s. 240). Reliabilitet kan enkelt forklares som grad av samsvar mellom forskjellige datainnsamlinger om samme sak, og basert på samme undersøkelsesopplegg (Grønmo, 2016, s. 242). I kvalitativ forskning blir reliabiliteten knyttet til hvor nøyaktig det analytiske arbeidet er gjort (Høgheim, 2020, s. 216). Knyttet til denne studien innebærer dette bruk av lydopptak, transkribering og analysen av datamaterialet. Lydopptaket ble brukt for at alt av informasjon fra intervjuene skulle være med i den senere analysen. Det er derfor viktig at transkriberinga foregår på en omfattende og nøyaktig måte, slik at datamaterialet blir godt. Dataanalysen skal forklares godt og gjøres likt på alt datamateriale.

3.8 Etikk og personvern

Etikk og personvern er noe man som forsker hele tiden må i bakhodet. Dette er også viktig med tanke på denne studien, da man forsker på andre mennesker. Forskeren har et stort ansvar om å holde forskningen sin innenfor det regelverket som gjelder til enhver tid. Samtidig handler forskningsetikk om mye mer enn å forholde seg til et regelverk (Høgheim, 2020, s. 85).

Rent juridisk heter det seg at det er universiteter og høyskoler som har ansvaret for at forskningen foregår i tråd med etiske prinsipper. Samtidig finnes det et lovverk som sier at forskningen skal foregå i samsvar med disse prinsippene. Med andre ord er det viktig både for forskeren, men også for veilederne og skolen at forskningen forholder seg innenfor rammeverket, og at man underveis tar stilling til eventuelle etiske problemstillinger (Høgheim, 2020, s. 86). For å holde seg innenfor dette regelverket, er det viktig at det blir sendt en søknad til NSD for å få godkjenning til å utføre forskningen.

3.8.1 Søknad til NSD

Studien ble vurdert som meldepliktig til Norsk Senter for Forskningsdata (NSD) da den innebar innhenting av personopplysninger og lydopptak (Høgheim, 2020, s. 94). NSD vurderte at behandlingen av personopplysningene var i samsvar med lovgivningen, og godkjente søknaden. Se vedlegg 1. Denne studien baserer seg blant annet på intervju og lydopptak av to naturfagslærere, og er derfor meldepliktig til NSD.

3.8.2 Samtykke og selvbestemmelse

Før intervjuene var utført, ble det sendt ut informasjonsskriv og innhentet samtykke av lærerne. Viktig informasjon knyttet til dette er; det er frivillig å delta i forskningen. Dette betyr at de man forsker på, selv vet at de er med i en forskning, og at de ikke minst har gitt ett samtykke til å delta i forskningen. Frivillig deltagelse gjelder ikke kun valget om å være med i studien, dette gjelder også under hele forskningsperioden, og kan også være et tema i ettertid. Det skal heller ikke foregå noe form for press fra forskerens side, for å få deltageren med eller til å fortsette ønske å være med (Høgheim, 2020, s. 88). Forskeren har også i oppgave å videreføre nok informasjon om studien til deltagerne. Dette er fordi de skal vite hva det innebærer og være med, slik at de også vet hva de samtykker til. Først når de har mottatt nok informasjon om prosjektet og vet hva de går til, kan de gi beskjed om de ønsker og være med eller ikke. Det skal ikke være noe tvil om deltageren ønsker å delta eller ikke, og det beste er om du får et skriftlig samtykke eller muntlig opptak med samtykke (Høgheim, 2020, s. 89). I

denne studien ble det utlevert et informasjonsskriv med et samtykkeskjema, hvor informantene skrev under. Se vedlegg 2 og 3.

3.8.3 Personvern og taushetsplikt

Det er mange faktorer som spiller inn på personvern. Denne studien baserer seg på informasjon fra fire ulike lærere, og alle disse lærerne er blitt anonymiserte og blitt tildelt fiktive navn som ikke kan knyttes til dem. Deres virkelige navn er det kun forskeren selv som kjenner til, og i transkriberingsdokumentet og analysen er det kun brukt fiktive navn. Alle dokumentene som er knyttet til informantene er lagret på passord beskyttede dokumenter, som det kun er forskeren som har adgang til. Anonymisering av personlige og sensitive opplysninger er et viktig krav knyttet til all forskning. Dette er så ingen av deltagerne skal være mulig å kjenne igjen ut ifra utsagn eller data. Dette er knyttet til personvern, og innebærer å vise respekt for deltagerens privatliv (Høgheim, 2020, s. 90). Forskeren har også det som kalles taushetsplikt. Dette innebærer at informasjonen som blir innhentet, ikke skal deles med andre enn de som var avtalt i forkant, og som deltageren har samtykket til (Høgheim, 2020, s. 90). I denne studien innebærer det at ingen av lærerne vet hva de andre lærerne har svart, og det er kun forskeren og veilederne som kjenner til informasjonen.

Forskningsetikk har som mål å rette fokus på de man forsker på, nemlig deltagerne i forskningen (Høgheim, 2020, s. 86). Menneskene som deltar i denne studien, vil på en eller annen måte bli påvirket av den. På en måte kan disse menneskene bli sett på som hjelpemidler i arbeidet mot et mål. Her kommer forskningsetikken inn, som skal bidra til at disse menneskene ikke bare blir sett på som midler, men at de i seg selv er et viktig mål (Høgheim, 2020, s. 86-87).

3.8.4 Redelighet

Forskningsetikk kan også omhandle etiske retningslinjer knyttet til andre forskere. Her kommer blant annet ord som plagiat og juks inn, og dette kobles til noe som kalles redelighet. Vitenskapelig redelighet innebærer at man skriver om det man faktisk har gjennomført, og ikke det man skulle ønske man hadde gjennomført. Plagiat er et eksempel på et etisk brudd, som man absolutt bør unngå i forskningen sin. Dette betyr at man «stjeler» en annen forskers arbeid, ved å skrive det og utgi det for å være sitt eget (Høgheim, 2020, s. 87, 92). Man skal ha respekt for andre menneskers arbeid, og å referere er en selvfølge i denne oppgaven. Respekt for mennesket er kanskje den mest grunnleggende etiske retningslinjen man skal forholde til innen forskning. Dette innebærer at man innen enhver tid skal ta vare på og behandle alle deltagerne med respekt (Høgheim, 2020, s. 88).

4.0 Resultat

Funnene vil bli presentert i ulike kategorier som er en viktig del av undervisninga og som er med på å påvirke undervisninga. De ulike kategoriene *er kommunikasjon, elevenes forkunnskaper, seksualitet som tema og samarbeid*. Både funn fra de semistrukturerte intervjuene og spørreskjemaene vil bli presentert i hver kategori med ulikt antall underkategorier.

4.1 Kommunikasjon

Det er av ulik mengde lærerne nevner dette med kommunikasjon i klasserommet, men alle lærerne mener det er viktig å føre samtale rundt dette temaet. Noen av lærerne forteller at de har gode erfaringer med bruk av dialog og bruker dette mye. Andre forteller at de bruker det, men utdyper lite om mengde og erfaring. Innspill fra elever blir brukt av enkelte til å legge opp undervisninga og de fleste er åpne for hva elevene har å komme med. Stine sier det så fint; *«Samtidig som at du tar opp de temaene som engasjerer de veldig og som de lurer mye på. Klare å skape rom for gode samtaler med de, det er jo ofte fra ungdommen du får sannheten, hvor er det skoen trykker, hva er det som opptar de, det er jo ikke sikkert vi som voksne tenker er relevant er så veldig relevant for de likevel»*.

4.1.1 Ansvar for egen læring eller elevinnspill?

Både lærerne fra intervjuene og spørreskjemaene var opptatt av at kommunikasjon med elevene i undervisninga var positivt og noe alle ønsket å benytte seg av. Stine hadde veldig mye å fortelle om dette i sitt intervju og fortalte at hun hadde gode erfaringer med en god dialog og at dette var noe hun prøvde å legge opp til i sin undervisning. Hun mener det er viktig å legge lista lavt og skape en trygghet i klasserommet, samtidig at det har mye å si hvordan du som lærer framtrer. Hun er opptatt av å; *«Skape en naturlig dialog rundt det, kalle en spade for en spade»*. Også Andreas er veldig opptatt av dette med trygghet i klasserommet er viktig og at det er nødvendig når det kommer til dette temaet. Han mener skal du ha ei god seksualitetsundervisning, må du være åpen som lærer og ha et godt klassemiljø. *«Hvis de føler seg utrygge i klassen så tørr de ikke spørre om noe som helst»*. Han forteller også at; *«Jeg tror nok det viktigste er den, den praten man har i timen»*.

Både Stine og Madelen har brukt anonyme spørsmålsrunder i sin undervisning. Da deler de ut lapper hvor elevene får skrive noe de lurer på og så samler de lappene inn igjen når elevene er ferdig. Madelen forteller at hun samler inn lappene og ser på disse for seg selv først, *«da går det ikke sport i å sette læreren utenfor komfortsonen»*. Deretter svarer hun på disse

spørsmålene i undervisningen fremover, slik at elevene også får bidratt til hva undervisningen skal inneholde. Stine forteller at hun gjør dette så elevene kan komme med spørsmål eller tema som de kanskje ikke tørr å si høyt. Andreas mener det er veldig viktig å lytte til elevene og svare på det de lurer på. «*Jeg hører heller på elevene mine. Og du steike, jeg har fått my rare spørsmål*». Han prøver likevel å svare på de spørsmålene som kommer, uansett om noen av de kun blir stilt for å teste han og se om han tørr å snakke om temaet.

Tre av lærerne forteller om hvordan de prøver å opptre i klasserommet, slik at elevene skal dra nytte av det. Stine føler seg ganske komfortabel med å undervise i dette, fordi hun har en ganske naturlig holdning til det. Det gjør at elevene føler de kan prate med henne og at terskelen for å ta opp ting er veldig lav. Andreas prøver å være åpen med elevene og påpeker; «*Jeg prøver å være en lærer som ikke er blyg og jeg tørr å svare eller å spørre om mye*».

Madelen forteller at dette temaet er noe av det hun synes er mest givende å undervise i, og at elevene ofte tror det kommer til å bli kleint, men så viser det seg faktisk å bli ganske lærerikt.

Madelen forteller at dette temaet bør diskuteres mye. Både felles i klasserommet, men også i mindre grupper. Også Stine er enig i at dette er tema det kan og bør diskuteres og reflekteres mye rundt. Spesielt de etiske temaene mener hun er viktig å diskutere, slik som å ta nei for et nei og samtykke. Kitty er nokså kortfattet om kommunikasjon, men også hun mener det er viktig for elevene at de snakker om temaet. Alle lærerne er enige om at dette verken er et lesefag, eller et fag som bør foregå på tavla. Stine påpeker at dette ikke er slikt tema som bør foregå som tavleundervisning.

Madelen er ikke så veldig positiv til læreboka når det kommer til dette temaet, og ønsker heller at elevene skal være med å styre undervisningen. Andreas forteller om tidligere lærere som har ment at dette har vært et lesefag og som ikke har ønsket å snakke om det. Han selv prøver å være åpen om det; «*Det må være å tørre å prate om alt og holde på med det så lenge at det er nyttig, ikke sånn, bare sånn, lese side det og gjøre noen spørsmål*». Han påpeker også at han selv prøver å holde seg unna «*den forbaskede boka*», som han mener lærerne er litt for opptatt av.

4.2 Elevenes forkunnskaper

Alle lærerne forteller at en stor del av elevenes informasjon kommer fra enten internett eller sosiale medier. De mener dette kan være skummelt og dumt, da det er et stort press på ungdommen knyttet til kropp gjennom sosiale medier. Stine påpeker at det er veldig aktuelt i sosiale medier, på både godt og vondt. Også pornografi er et aktuelt tema, og lærerne mener

dette kan gi elevene et feil bilde på hvordan ting er. Også venner blir nevnt som informasjonskilder, og lærerne tror det er veldig aktuelt tema i vennegjengen.

4.2.1 Sosiale medier og internett

Et tema som ble nevnt av alle lærerne var temaet som omhandler internett og sosiale medier. Det ble nevnt alt fra kroppspress i media til et falskt bilde på hvordan kjærlighet fremstår gjennom porno. Stine mener det er et veldig aktuelt tema i sosiale medier, på både godt og vondt. Madelen kommer blant annet med et eksempel som hun mener ikke er bra for elevene og som kan være med å påvirke de mye; «*de får veldig mye input fra media på hvordan de bør trene og spise for tiden*». Også Stine mener media har stor påvirkning på elevene og at dette ofte kan gi de et feil bilde på hvordan ting egentlig er.

Flere av lærerne mener elevene bruker både internett, filmer, serier og venner til å finne informasjon om det de lurer på. Noen av lærerne nevner også porno som mye brukt. Andreas mener at de fleste i hans klasse har vært borti porno, og at de derfor snakker om dette i undervisninga. Han prøver å påpeke at det de ser på nett og porno ikke er reelt, at det er en oppdikta verden, og at det viser et feil bilde av hvordan kjærlighet egentlig er. Også Kitty nevner porno som kilde for informasjon.

4.2.2 Venner

Flere av lærerne mener venner står for mye av kunnskapene de har om seksualitet før de starter med det i klasserommet. Stine forteller at elevene snakker mye sammen, og mange av de tror de kan veldig mye om det, så kanskje viser det seg at de ikke kan så mye som de tror. Også Andreas forteller at før de starter med Uke 6, har mange av elevene allerede snakket mye med vennene sine om temaet. Madelen forteller at de fleste elever får informasjon om dette fra venner, før de får det i undervisningen.

4.3 Seksualitet som tema

Lærerne er veldig enige om at seksualitet både er et veldig viktig tema, men også svært aktuelt. De er opptatte av å oppdatere seg, slik at undervisningen er mest mulig dagsaktuell for elevene. De forteller om at temaet har vært igjennom en enorm utvikling, og også bare på de siste årene. Boka blir svært lite brukt da den ikke er spesielt oppdatert og kan være flere år gammel. Derfor bruke de fleste internett for å oppdatere seg, og de prøver å finne gode og opplyste filmer eller annet å bruke i undervisningen.

4.3.1 Viktig og aktuelt

Alle fire lærerne har en formening om at dette temaet er veldig viktig og meget aktuelt nå for tiden. De mener det er viktig å hele tiden oppdatere seg og følge med på hva elevene har å forholde seg til og ønsker å lære om. De mener også at det er skjedd en enormt stor utvikling knyttet til temaet. Stine mener det er et veldig viktig og aktuelt tema og at det er et tema som opptar opp imot alle elevene. Hun mener det er viktig å favne alle temaene i læreplanen og samtidig ta opp de temaene som engasjerer elevene. Andreas fortalte at han ikke er så opptatt av det som står skrevet, men at han heller tar utgangspunkt i elevene og dagsaktuelle tema. Kitty forteller at dette temaet vektlegges svært høyt til henne og at det er et tema som er veldig aktuelt for elevene. Hun mener derfor det er viktig å oppdatere seg på hva elevene holder på med og synes er interessant. Også Madelen mener det er viktig å oppdatere seg og følge med på hva det er ungdommen interesserer seg for innenfor emnet.

Stine forteller at hun bruker å ta tak i temaet på en litt jordnær, men relevant måte. Hun mener dette er et tema som det har vært en enorm utvikling på; *«jeg vil jo påstå at det har skjedd ekstremt mye på 20 år, både i samfunnet og undervisninga generelt»*. Hun forteller om da hun selv gikk på skolen, kontra hvordan det er i dag. Også Andreas mener det har foregått en utvikling med tanke på hva som står skrevet i læreboka. Han mener ungdomsskolelærere er for opptatt av hva som står skrevet om i boka og at man lett forholder seg til disse rammene. På dette temaet trenger ikke det være så positivt; *«(...) boka kan jo være fra 2010, det kan jo være mye som har skjedd»*. Stine mener også de nye kompetansemålene har hatt en positiv utvikling knyttet til seksualitet; *(...)de dekker større og så er det større frihet innenfor målene og bruke det man selv vil, individuell frihet da*. Hun mener det er mye opp til lærerne om hvordan de bruker de og om undervisningen blir bra.

Alle lærerne prøver å bruke internett for å oppdatere seg og til å bruke i undervisningen sin. Andreas forteller at det er mye informasjon som kommer frem i media og at han prøver å ta tak i noe av dette og bruke det i sin undervisning, slik at det skal være aktuelt for elevene. Han forteller at det finnes en haug med informasjon og hjelpemidler på nett, og at det finnes masse opplyste filmer det går an å vise. Også Madelen bruker forskjellige videoer og tv-programmer som eksempler i sin undervisning, hun påpeker at det er viktig at de er oppdaterte slik at man ser hva som foregår i samfunnet knyttet til seksualitet nå.

4.4 Samarbeid

Alle lærerne er positive til at det bør foregå et større samarbeid knyttet til seksualitetsundervisningen. Dette innebærer aktører som allerede jobber i skolen, men også andre aktører utenfra. De mener tverrfaglig jobbing og samarbeid med andre lærere og fag er viktig, og det vil være med på å forbedre undervisningen. Ønsket om et større samarbeid enn det som allerede er med andre aktører er stort. Lærerne samarbeider allerede noe med helsesøster eller helsesykepleier, men de er enige om at det burde vært mere. Et større samarbeid med andre aktører ville vært positivt for elevene og økt relevansen betraktelig. Stine mener det er viktig; *«at det ikke bare hadde blitt du læreren som hadde stått der, som de møter hver dag»*.

Alle lærerne kommer innom at seksualitetsundervisninga ikke kun bør ligge på naturfagslæreren, men at det burde foregå et samarbeid med et godt utvalg av andre personer. Det blir blant annet nevnt samarbeid på tvers av fag, samarbeid med andre lærere og samarbeid med aktører utenfra som for eksempel helsesykepleier. Dette vil øke relevansen og være positivt for elevene.

4.4.1 Fag og lærere

En faktor lærerne kommer innom knyttet til seksualitetsundervisningen er at det bør foregå et samarbeid mellom flere fag. Stine mener seksualitetsundervisninga kan knyttes opp mot nesten alle fag, mens Madelen og Andreas nevner naturfag, samfunnsfag og KRLE. Madelen nevner at det i KRLE kan knyttes til det etiske perspektivet og hvilke valg man skal ta. Andreas prøver å kombinere det i flere fag og også til KRLE, selv om det ikke er han selv som har faget. Han mener det er viktig å komme innom hvilket syn og tanker man har på det i andre land og om det finnes noen ritualer.

Andreas forteller om tett samarbeid mellom naturfagslærerne når de har det som kalles Uke 6. Han forteller også om tett samarbeid ellers da de er mange lærere som starter opp med temaet samtidig. Da legger de en liten plan på hva de skal være igjennom, og han kan også innhente kollegaer i undervisninga hvis han vet noen kan mye om et tema; *«Så jeg prøver å hente inn andre folk, slik at jeg ikke bader i min egen fortrefelighet i mine timer»*.

4.4.2 Andre aktører

Hos samtlige informanter kommer det frem at de samarbeider med andre aktører i seksualitetsundervisninga. Noen forteller at de ønsker et større samarbeid og har et ønske om at flere aktører skal komme inn i undervisninga. Alle lærerne sier de har et samarbeid med

enten helsesøster eller helsesykepleier, hvor vedkommende enten kommer inn i klasserommet eller at elevene eller lærer selv oppsøker de. Stine påpeker at helsesøster er inn i bildet, men at dette mer er en «happening» for elevene. Hun kunne ønsket at det var et større samarbeid mellom skolen, helsestasjon for ungdom og helsesøster, og mener også at dette burde vært mulig å gjennomføre. Stine kommer også med en tanke for hvordan det kunne vært mulig å gjøre undervisningen enda bedre for elevene; *«For å øke relevansen så hadde det jo kanskje vært en ide og ha hatt flere litt større samarbeidspartnere»*.

Andreas forteller at han bruker helsesøster mye og at dette er noe elevene er svært fornøyde med. Han forteller at han har noen timer med undervisning først, slik at de har litt forkunnskaper før helsesøster kommer inn, og *«når hun kommer inn med kofferten sin, da lyser spesielt guttene opp»*. Han påpeker at fordi om han har naturfag, så er helsesøster mye mer kunnskapsrik på dette feltet enn han og at elevene heller kommer med spørsmål til henne. Han mener det er viktig å hente inn andre folk som har mer kunnskap enn han selv på feltet, *«slik at jeg ikke bader i min egen fortrefelighet i mine timer»*. Kitty forteller at helsesykepleieren bruker å komme på besøk i 10. trinn, og at helsesykepleieren tar opp veldig relevante temaer.

Både Madelen og Andreas forteller at de selv bruker helsesøster eller helsesykepleier om de lurert på noe til undervisningen. Madelen sier til elevene sine at hun kan svare på det hun vet, og det hun ikke vet skal hun snakke med helsesykepleier om slik at elevene får svar siden. Andreas sier at hvis han har spørsmål så går han til helsesøster med disse. Han nevner også at det er viktig å oppdatere seg på dette feltet, og skal han gjøre det, må han gjøre det selv. Det er ikke snakk om å gå på kurs og se hvordan andre aktører holder på, *«kurs koster penger»*. Derfor må han oppdatere seg selv og samarbeide med de rundt seg.

Stine har et ønske om at flere aktører utenfra kan komme inn i skolen og klasserommet og at dette kan gjøre undervisningen mye bedre. Hun kommer blant annet med et forslag; *«(...) for eksempel, hvis du er homofil og har gått og kjent på det hele livet og motstand du eventuelt har møtt. Fått noen slike til å komme og fortalt om sine personlige erfaringer om veldig mye forskjellige tema, det tror jeg hadde økt, både interessen og relevansen»*. Hun mener at ulike personer med ulik bakgrunn skulle hatt muligheten til å komme inn i skolen og fortalt sine historier. Og at i en klasse på tretti personer, er det stor sannsynlighet for at noen kan kjenne seg igjen i en slik historie, for eksempel med å være homofil og redd for å komme ut med dette.

5.0 Drøfting

Dette kapittelet skal først tolke, bearbeide og drøfte teorien og resultatene opp imot hverandre. Dette skal være grunnlaget for å besvare følgende problemstilling; *Hvilket syn har naturfagslærere på relevansen av seksualitetsundervisning for ungdomsskoleelever ut ifra deres opplevelser og erfaringer som lærer?* Deretter skal metoden drøftes og se på svakheter og styrker knyttet til validitet og reliabilitet i studien.

5.1 Drøfting av resultater og teori

5.1.1 En seksualitetsundervisning under konstant utvikling

Seksualitetsundervisningen har gjennomgått en enormt stor utvikling fra den først begynte i 1939 og til i dag. Fra å kun omhandle pubertet, forplantning og kjønnssykdommer til og i dag omhandle både pubertet, befruktning og kjønnssykdommer, samt også identitet, seksuell legning og masse mer (Røthing & Svendsen, 2009, s. 79-87). Samtidig skriver media om at det fortsatt er en vei å gå når det kommer til undervisningen. Både lærerne og elevene mener at kvaliteten på undervisningen ikke er god nok (Hvitmyhr, 2022; Gjellan & Melsom, 2017; Rønning, 2022). Etter at LK20 kom, ble det også utviklet nye kompetansemål i naturfag, knyttet til kropp og helse (Utdanningsdirektoratet, 2020). En av informantene mener de nye kompetansemålene er gode og at de åpner for mer frihet. Dette gjør at mer av ansvaret havner på læreren og hvordan h*n tolker de og bruker de i undervisningen. Når kompetansemålene blir åpner, vil læreren få mer ansvar knyttet til hvordan undervisningen blir, og kvaliteten vil da være mye opp til lærerne.

Også læreplanene har utviklet seg i takt med samfunnet. Når ny læreplan i 1974 kom, bar denne preg av likestilling knyttet til kjønn, for første gang i en læreplan. I 1997 var det ikke lenger et like stort tema, og det virket som om man så på likestilling som en selvfølge. Først i 2006, LK06, ble homofili og heterofili byttet ut med seksuell orientering, som viste en større forståelse knyttet til temaet (Røthing & Svendsen, 2009, s. 79-87). Dagens læreplan, LK20, ser til å ha utviklet seg enda mer og har nå et eget tverrfaglig tema knyttet til kropp og helse, *Folkehelse og livsmestring*. Her fokuseres det spesielt på god fysisk og psykisk helse, samt andre tema knyttet til seksualitet (Kunnskapsdepartementet, 2017). Det viser altså at utviklingen har vært stor, også bare på noen få år. Lærerne i studien forteller om en seksualitetsundervisning som har vært under en enorm utvikling. De mener at det har skjedd mye bare i løpet av de siste årene. En lærer forteller; *«jeg vil jo påstå at det har skjedd ekstremt mye på 20 år, både i samfunnet og undervisninga generelt»*. Hun forteller om hvor

stor forskjell det er på undervisning i dag og den hun selv hadde da hun vokst opp. Grunnet utviklingen bare på de siste årene, har gjort at mange av lærebøkene er utdaterte på mange tema. En annen av lærerne forteller; «(...) *boka kan jo være fra 2010, det kan jo være mye som har skjedd*». Lærerne i studien er opptatte av at undervisningen skal være relevant og aktuell for elevene.

Lærerne i studien mener seksualitet er et veldig aktuelt og viktig tema. Dette gjentar seg hos alle informantene, og de er svært opptatt av at undervisningen blir lagt opp deretter også. De mener også det er viktig å ta opp tema som engasjerer elevene, for å skape refleksjon og diskusjon. De prøver å oppdatere seg på ny informasjon enten gjennom internett eller av andre fagpersoner. Dette samsvarer med tidligere undersøkelser som ser på viktigheten av å ta opp tema som interesser unge mennesker (Sex & samfunn, 2022, s. 14; WHO, 2018, s. 16). Undersøkelser viser at elever ønsker å ha en åpen dialog med underviserne og fokusere på de positive tilnærmingene knyttet til seksualitet. Ikke bare om pubertet og reproduksjon og de negative sidene knyttet til dette, som uplanlagt graviditet og seksuelt overførbare kjønnssykdommer. Denne negative tilnærmingen har gjort at seksualitetsundervisningen ikke helt har hatt den hensikten den burde ha (Hirst, 2012, s. 426; WHO, 2010, s. 10). Når lærere ved jevne mellomrom tar imot innspill fra elevene, vil dette på sikt forbedre seksualitetsundervisningen. Hvis elevene får ha en aktiv rolle i seksualitetsundervisningen, vil undervisningen bli mer behovsrettet for elevene (WHO, 2018, s.90).

5.1.2 Medbestemmelse og medvirkning i undervisninga

Lærerne i studien forteller om aktiv bruk av kommunikasjon med elevene, slik at elevene har muligheten til å være med å bestemme hva de ønsker å lære om i timene. Dette er en gjenganger, og det er en sterk enighet om at dette er viktig. Dette kan kobles til teori tilknyttet elevmedvirkning. WHO mener elevmedvirkning er en viktig faktor for å forbedre seksualitetsundervisningen betraktelig (WHO, 2018, s. 90). I LK20 står det skrevet at elevmedvirkning er en viktig brikke i skolen praksis, og at elevene skal ha en aktiv rolle knyttet til undervisninga under (Kunnskapsdepartementet, 2017). Det er derimot ingen selvfølge at dette foregår, da det tradisjonelt har vært læreren som har vært klasseromlederen og som har hatt ansvaret for undervisningen. Nyere forskning viser derimot at elevenes deltagelse i undervisningen er viktig og fremmer motivasjon og elevenes evner til refleksjon og kritisk tenking (WHO, 2018, s. 19). Lærerne i studien er samstemte når det kommer til dialog og elevmedvirkning. De mener det er viktig at elevene får komme med sine tanker slik at undervisningen blir interessant og relevant for dem. En av informantene har en veldig god

refleksjon knyttet til dette; «*Samtidig som at du tar opp de temaene som engasjerer de veldig og som de lurer mye på. Klare å skape rom for gode samtaler med de, det er jo ofte fra ungdommen du får sannheten, hvor er det skoen trykker, hva er det som opptar de, det er jo ikke sikkert vi som voksne tenker er relevant er så veldig relevant for de likevel*».

Medvirkning kan kobles til selvbestemmelsesteorien, som ser på sammenhengen mellom indre motivasjon og selvbestemmelse. Elevene opplever en indre motivasjon når de selv får være med å påvirke sin egen undervisning (Stai, 2021). Seksualitet som er et viktig tema for elevene (Sex & samfunn, 2022, s. 14), vil være med å bidra til at elevene allerede føler på en motivasjon, da dette er noe de interesserer seg for. Det er viktig at undervisningen bidrar positivt på elevenes liv, hverdag og interesser, og fremmer vekst (Egelandstad & Ness, 2020, s. 66). Lærerens oppgave er å legge til rette for at eleven faktisk har muligheten til å kjenne på den indre motivasjonen. Dette innebærer blant annet at de får være med å ta valg i undervisningen. Man må også tenke over at indre motivasjon er sterkt knyttet til følelser. Det er stor forskjell på om du som lærer føler du lar elevene være med å bidra og om elevene føler de får være med å bidra (Stai, 2021). Lærerne i studien virker å være veldig opptatt av at elevene faktisk får være med å bidra i undervisningen. De forteller om at de stadig vekk prøver å få innspill fra elevene om hvilke tema som engasjerer og som de ønsker å ha fokus på. En av informantene forteller at han heller foretrekker å ta imot innspill fra elevene sine, enn å basere undervisningen på nedskrevne «regler». En annen informant påpeker også viktigheten av å lytte til elevene, da elevene og lærerne kan ha et ulikt bilde på hva som er relevant.

Lærerne i studien mener det er viktig å ta opp tema som engasjerer elevene, da dette vil gjøre undervisningen mer relevant og interessant for elevene. Elevene har en aktiv rolle i undervisninga til informantene, noe som samsvarer til Deweys tanker om relevans. Elevene må ses på som frie mennesker som handler blant annet ut ifra sine interesser og som man bør lytte til i undervisningen. Dewey mente at undervisningen først og fremst skulle være interessant for elevene nå (Egelandstad & Ness, 2020, s. 65). Om kunnskap er relevant eller ikke, avhenger av personen som skal lære og situasjonen. Hva som er interessant og nyttig for elevene vil endre seg hele tiden og hele livet. Dette gjør at god seksualitetsundervisning bør være alderstilpasset. Altså når eleven blir eldre, vil behovet endres, og h*n kan få mer omfattende undervisning i de ulike temaene. Elever har ulikt behov, og også ulik opplevelse av hva som er relevant på forskjellige tidspunkt i livet. Dewey mener det viktigste er at det

elevene holder på med har en klar relevans og verdi og som elevene selv skjønner (Egelandsdal & Ness, 2020, s. 66; WHO, 2010, s. 13; WHO, 2018, s. 16).

5.1.3 Seksualitetsundervisning – et samarbeidsprosjekt

Informantene beskriver at samarbeid med andre aktører, vil være med å øke relevansen betraktelig, da andre aktører kan ha annen og bedre kunnskap enn de selv. Forskning sier at det i hovedsak er lærerne og skolen som står for størsteparten av seksualitetsundervisningen til unge (WHO, 2018, s. 87, 95). Likevel viser annen forskning at lærerne er usikre på en del av temaene knyttet til seksualitet og at de ikke føler seg kompetente nok (WHO, 2018, s. 16; Sex & samfunn, 2022, s. 8). Samme undersøkelsen påpeker at flere lærere bruker eksterne ressurser som hjelp i undervisningen, blant annet helsesykepleier, internett eller uke 6 (Sex & samfunn, 2022, s. 10, 11). Lærerne i studien forteller at det foregår et samarbeid med spesielt helsesøster eller helsesykepleier, men at dette er mer en «happening». De mener at samarbeidet til andre aktører burde vært større, ikke bare med helsesykepleier, men også andre aktører. Flere av informantene opplever at for eksempel helsesøster har mye mer kunnskap på temaet og at et større samarbeid med andre aktører vil øke relevansen på undervisningen. Et konkret forslag som ble gitt av en informant var; *«(...) for eksempel, hvis du er homofil og har gått og kjent på det hele livet og motstand du eventuelt har møtt. Fått noen slike til å komme og fortalt om sine personlige erfaringer om veldig mye forskjellige tema, det tror jeg hadde økt, både interessen og relevansen»*. Videre sier informanten at dette kan være en stor fordel for elevene, spesielt de elevene som kanskje er litt usikre på seg selv og sin identitet.

Funnene i denne studien støttes av tidligere undersøkelser som viser at ungdom trenger informasjon og innspill fra fagfolk om kunnskapen og holdningene de allerede har, men også ny kunnskap. Skolen er en selvfølge her, men det er ikke uvanlig at andre aktører også bidrar, for eksempel helsetjenester (WHO, 2010, s. 10). Det er vanlig at undervisningen om seksualitet enten blir gitt av lærere, jevnaldrende eller helsepersonell. Mest vanlig er vel at det foregår som en kombinasjon av de tre. Helsepersonell kan bidra med kunnskap som lærerne ikke har, noe som kan styrke undervisningen (WHO, 2018, s. 95). Lærerne forteller det jo også selv, at helsepersonell ofte har mer kunnskap om dette enn de selv. Det kan også være positivt for elevene å møte nye ansikt, da det kan være lettere å åpne seg for noen man ikke treffer hver dag.

Det blir også nevnt av lærerne i studien at samarbeid innad i kollegiet er viktig og at de ønsker mer tverrfaglig arbeid knyttet til temaet. De nevner spesielt naturfag, samfunnsfag og KRLE som burde ha hovedansvaret, men at også andre fag er aktuelle. Andreas forteller at naturfagslærerne på hans skole jobber aktivt sammen, spesielt i forkant av undervisningsopplegget Uke 6. WHO skriver at det er lærerne som er de mest sentrale i gjennomføringen av seksualitetsundervisningen. Det står derimot ikke noe om at det er naturfagslæreren som skal ha alt ansvaret. Seksualitetsundervisningen burde være et fellesansvar, hvor flere lærere fra flere ulike fag kan jobbe sammen om det. Samtidig burde disse lærerne være trent i det, slik at de har god kompetanse knyttet til temaet (WHO, 2018, s. 87). Et slikt samarbeid, både mellom lærerne og fagene, men også et samarbeid med andre aktører vil være positivt og bidra til økt relevans.

5.1.4 Teknologi – et skummelt men nyttig verktøy

Et viktig punkt som alle lærerne i studien snakker om, er sosiale medier og internett. De mener elevene får en god del informasjon og press fra internett og sosiale medier. Videre poengterer de at sosiale medier kan bidra til et større press knyttet til kropp, og derfor bør elevene være forsiktig. Forskning sier at derfor er viktig at lærerne tar opp dette temaet og gjør elevene observante på at det de finner på sosiale medier og internett ikke trenger å være verken bra eller reelt. De har større tilgang til teknologi nå og mye tidligere enn før, men det er ikke bare ulemper med dette. Informasjonen de finner om seksualitet på nett kan også være positiv og bra for elevene. Det kan være masse nyttig og fornuftig informasjon, som gir elevene et godt og naturlig syn på seksualitet og kropp. Samtidig kan det være mye skummelt innhold, som kan gi elevene et helt feil bilde av dette. Dette kan for eksempel være pornosider, som gir et helt feil bilde av kropp. Det er da viktig at man forteller elevene om dette, slik at de ikke sitter igjen med feilinformasjon (Hegge, 2018, s. 141-144; WHO, 2018, s. 24). Lærerne i studien forteller at media har stor påvirkning på unge mennesker. De mener de får informasjon fra internett, filmer, serier, men også sammen med venner. Også porno blir nevnt som informasjonskilde, men at de prøver å snakke om dette i undervisningen. En av informantene poengterer at det er viktig å få elevene til å skjønne at de de ser på nettet, ikke samsvarer med hvordan det er i virkeligheten og at det gir et feil bilde på kjærlighet.

5.2 Drøfting av metode

I dette kapittelet skal studiens styrker og svakheter drøftes og kobles til reliabiliteten og validiteten. Dette er to viktige kriterier som må være med for å vurdere kvaliteten av en studie (Grønmo, 2016, s. 237).

5.2.1 Validitet

Validitet handler om datamaterialets gyldighet for problemstillingen som belyses. Validiteten er høy dersom undersøkelsen og datainnsamlingen bidrar til data som er relevant for problemstillingen. Altså, er validiteten et begrep for hvor bra det faktiske datamaterialet svarer til forskerens egentlige planer med undersøkelsen og datainnsamlingen (Grønmo, 2016, s. 241).

I utgangspunktet var planen å gjennomføre fire semistrukturert intervju med fire ulike naturfagslærere. Semistrukturerte intervju har den egenskapen at de er nokså fleksible, og kan tilpasse seg etter hva informanten snakker om, samtidig som det har en viss struktur (Høgheim, 2020, s. 131). Grunnet Covid-19 pandemien var det utfordrende å skaffe informanter, som gjorde at studien måtte tilpasse seg. Dette gjorde at to av intervjuene gikk som planlagt, mens de andre to ble gjennomført skriftlig. Her ble intervjuguiden sendt ut til informantene og de svarte skriftlig på de samme spørsmålene som de andre to. Dette kan kalles spørreskjema med åpne svar, hvor informanten selv kan skrive inn svar ut ifra hvordan h*n tolker spørsmålet (Dalland, 2020, s. 129). Dette blir ofte sammenlignet med et strukturert intervju, hvor det er mindre fleksibilitet enn på et semistrukturert intervju (Høgheim, 2020, s. 130, 131). Dette er en av svakhetene ved studien. De semistrukturerte intervjuene bidro med en stor del mer datamateriale og det er lettere i en slik sammenheng å få informantene til å forstå spørsmålet slik som forskeren, for eksempel ved å stille oppfølgingsspørsmål. Dette var ikke mulig hos de to andre informantene og datamaterialet var også betydelig mye mindre her. Dette gjorde også at noe av informasjonen som ble innhentet ikke var så relevant for problemstillingen som ønsket.

Godt forarbeid kan være med å bidra til å styrke validiteten i studien. I denne studien ble arbeidet med utvikling av intervjuguide en nøye og omfattende prosess. Dette var for å knytte den så tett opp mot problemstillingen som mulig, uten at den ble for strukturert. Det er viktig at intervjuguiden er nøye gjennomført slik at man får den informasjonen man trenger til å svare på problemstillingen. Dette er en viktig del av forberedelsene til datainnsamlingen (Grønmo, 2016, s. 168). Dette er en av styrkene ved studien. Intervjuguiden ble jobbet med grundig og omgjort flere ganger for å få den så relevant som mulig. Dette var viktig for å ha en god støtte under intervjuene, slik at denne situasjonen ble enklere. Fordelen hadde uansett vært om man hadde hatt flere intervju, slik at man hadde blitt bedre og bedre i denne situasjonen. Det ville styrket oppgaven enda mer.

5.2.2 Reliabilitet

Reliabilitet knyttes til datamaterialets pålitelighet. Reliabiliteten er høy dersom innsamlingen av data gir pålitelig informasjon. Reliabilitet forklares som grad av samsvar mellom forskjellige datainnsamlinger om samme sak og basert på samme undersøkelsesopplegg (Grønmo, 2016, s. 240, 242). I kvalitativ forskning slik som denne, er reliabiliteten knyttet til hvor nøye det analytiske arbeidet er utført (Høgheim, 2020, s. 216). I denne studien innebærer dette bruk av lydopptak under intervjuene, transkriberinga og nøye analytisk arbeid.

Et godt arbeid med datamaterialet og en god analyse vil være med på å styrke reliabiliteten. Lydopptak er den mest vanlige måten å registrere data på, men det er viktig at informantene godkjenner bruk av dette (Grønmo, 2016, s. 171). Lydopptak under intervjuene var viktig for å få mest mulig ut av hvert intervju. På denne måten kan forskeren gå tilbake og høre intervjuet flere ganger. Lydopptakene må skrives ned, og det er dette materialet som brukes i dataanalysen. Denne prosessen kalles transkribering (Grønmo, 2016, s. 172; Høgheim, 2020, s. 133). Det var viktig å være nøye under transkriberinga slik at all data ble nedskrevet og brukt under dataanalysen. Nøye arbeid med transkriberinga er med og styrker reliabiliteten i studien.

Arbeidet med analysen var en utfordrende og langvarig prosess. Det er viktig at man er nøye under hele prosessen, slik at man oppfatter essensen av datamaterialet. Når man benytter kvalitativ dataanalyse, skal man prøve å finne mønstre i datamaterialet. Dette gjøres ved at forskeren leser igjennom materialet og ser etter sentrale eller typiske elementer. For å finne disse mønstrene er det nødvendig å forenkle innholdet i datamaterialet, slik at man lettere finner det sentrale eller typiske (Grønmo, 2016, s. 266). For erfarne forskere trenger ikke dette å være noe problem, men er du helt fersk, kan dette by på utfordringer og være med å svekke reliabiliteten. Dette vil det i denne studien, da forskeren er uerfaren når det kommer til koding. Hadde man vært flere forskere kunne dette igjen vært med å styrke studien, da flere forskere kan analysere og drøfte analysene sammen.

Reliabiliteten hadde nok vært betydelig høyere hadde datainnsamlingen gått som planlagt, men dessverre kan ikke alt bestandig gå som man tenker. Arbeidet med analysen ville sett betydelig annerledes ut dersom det hadde vært fire intervju. Når man har intervju vet man helt sikkert at de du snakker med er de som svarer. Dette vet man ikke 100% når man sender ut spørsmål. For alt man vet, kan det være noen andre som har svart på spørsmålene. Derfor vil ikke reliabiliteten være skyhøy knyttet til denne studien.

6.0 Konklusjon

Målet med studien var å undersøke og å få en større innsikt i naturfagslæreres forståelse knyttet til relevansen av dagens seksualitetsundervisning for ungdomsskoleelever. Studien viser at lærerne aktivt prøver å gjøre seksualitetsundervisning så god og relevant for elevene som mulig. De har ulike arbeidsmåter og tanker knyttet til det, og de har også tanker om hvordan den kan forbedres.

Seksualitetsundervisningen har vært gjennom en enorm utvikling og denne utviklingen bare fortsetter og fortsetter. Lærerne i studien forteller om utviklingen, og dette samsvarer med forskning på feltet. Denne utviklingen gjør at lærerne må oppdatere seg med jevne mellomrom. Lærerne forteller at de oppdaterer seg gjennom internett og gjennom helsepersonell eller kollegaer. Samtidig mener de at det hadde vært en stor fordel om de hadde hatt mulighet til å dra på kurs innenfor temaet, men dessverre er det ikke penger til dette.

Funnene i studien viser at lærerne aktivt bruker kommunikasjon i undervisningen sin, for å få innspill fra elevene knyttet til hva de ønsker å lære om. De forteller om hyppig bruk av dialog, for å ta for seg tema som elevene engasjerer seg i. Informantene mener seksualitet er et tema som bør diskuteres og reflekteres mye over i klasserommet sammen med elevene. De ønsker at undervisningen skal være muntlig og praktisk, og at læreboka og tavleundervisning ikke er spesielt gode undervisningsmetoder knyttet til temaet.

Teori på feltet styrker det lærerne snakker om i intervjuene knyttet til kommunikasjon og elevmedvirkning. Dette er viktige faktorer for å øke relevansen av undervisningen og god seksualitetsundervisning baserer seg mye på elevmedvirkning. Det er viktig at undervisninga omhandler tema som elevene interesserer seg for og at den har en positiv tilnærming til seksualitet.

Informantene mener også at samarbeid med andre aktører vil øke relevansen av undervisningen betraktelig. De mener det er viktig å jobbe med temaet tverrfaglig, slik at det ikke kun er naturfagslæreren som står for det. Samtidig er de opptatt av at skolen burde ha et større samarbeid med andre aktører utenfor skolen, for eksempel mennesker fra helsesektoren eller andre mennesker med ulike bakgrunner. Et større samarbeid med andre aktører ville vært positivt for relevansen av undervisningen, men også for elevene å møte andre mennesker som kan mye om temaet. Lærerne mener helsesøster eller helsesykepleier ofte har bedre kunnskap enn de selv, og at det derfor ville vært positivt å få de mer inn i undervisninga.

Tidligere forskning viser at elever trenger innspill fra fagfolk innenfor dette temaet. Det kan både være skolen, men også helsepersonell, eller det kan være en blanding av de. Samtidig er det mange lærere som ikke føler seg trygge eller kompetente nok til å undervise om temaet. Det er heldigvis blitt mer vanlig at lærerne samarbeider med andre aktører i undervisninga, dette er en styrke med tanke på kunnskap, som til slutt skal gagne elevene.

Lærernes tanker og fortellinger viser at de har et stort ønske om å gjøre seksualitetsundervisning både relevant og interessant for elevene. Dette gjør de blant annet gjennom kommunikasjon og elevmedvirkning. Samtidig virker det som om lærerne ikke er helt sikre på at det de underviser om er så relevant som de ønsker, da de har et ønske om at et større samarbeid ville gjort undervisningen enda bedre. Dette kan tyde på at lærerne prøver å gjøre undervisningen så relevant som mulig ut ifra deres kompetanser, men at undervisningen ville vært enda bedre og relevansen enda høyere dersom andre aktører hadde spilt en større rolle i undervisninga.

Et interessant tema til videre forskning kunne vært å se om elevene og lærerne har likt syn på dette med relevans og elevmedvirkning. En studie som har sett på både elevenes og lærernes synspunkt, og sammenlignet disse. Dette kunne vært interessant lesing, da det kan virke som om det er en betydelig forskjell i tankegangen her.

7.0 Litteraturliste

Aars, H. (2021, 11. mars). *Hva er seksuell helse?* Hentet fra

<https://sykepleien.no/fag/2021/01/hva-er-seksuell-helse>.

Alver, V. (2020, 8. juni). *Lærerrommet: Hva betyr elevmedvirkning i fagfornyelsen?* Hentet

fra <https://www.utdanningsforbundet.no/nyheter/2020/larerrommet-hva-betyr-elevmedvirkning-i-fagfornyelsen/>.

Alver, V. & Brøntveit, M. O. (2021, 21. september). *Lærerrommet: Hva er en god seksualundervisning?*. Hentet fra

<https://www.utdanningsforbundet.no/nyheter/2021/larerrommet-hva-er-en-god-seksualundervisning/>.

Dahl, T., Aksling, B., Heggen, K., Kulbrandstad, L. I., Lauvdal, T., Qvortrup, L., Salvanes, K.

G., Skagen, K., Skrøvset, S. & Thue, F. W. (2016). *Om lærerrollen*. Fagbokforlaget. Hentet

fra <https://www.regjeringen.no/contentassets/17f6ce332c47437c8935d7ccc0a72769/rapport-om-laererrollen.pdf>.

Dalen, M. (2011). *Intervju som forskningsmetode: en kvalitativ tilnærming* (2. utg.).

Universitetsforlaget.

Dalland, O. (2018). *Metode og oppgaveskriving* (6. utg.). Gyldendal Akademisk.

Egelandsdal, K. & Ness, I. J. (2020). «Læring som praksis» - John Deweys pragmatisme. I

Danielsen, A. G. (Red.), *Til elevens beste*. Gyldendal Akademisk.

European Expert Group On Sexuality Education (2016). Sexuality education – what is it? *Sex*

Education, 16(4), 427-431. <https://doi.org/10.1080/14681811.2015.1100599>.

Gjellan, M. & Melsom, P. (2017, 11. mai). *Unge misfornøyde med seksualundervisninga: –*

Lærer ikke om voldtekt på skolen. Hentet fra [https://www.nrk.no/norge/unge-misfornoyde-](https://www.nrk.no/norge/unge-misfornoyde-med-seksualundervisninga_-laerer-ikke-om-voldtekt-pa-skolen-1.13503309)

[med-seksualundervisninga_-laerer-ikke-om-voldtekt-pa-skolen-1.13503309](https://www.nrk.no/norge/unge-misfornoyde-med-seksualundervisninga_-laerer-ikke-om-voldtekt-pa-skolen-1.13503309).

Grønmo, S. (2016). *Samfunnsvitenskapelige metoder* (2. utg.). Fagbokforlaget.

Hegge, B. (2018). *Med hjerte for seksualiteten: Veiledning til sunn seksuell helse hos barn og*

unge. Hertervig Forlag.

Helsedirektoratet (2021, 20. oktober). *4.6. Seksuell helse*. Hentet fra <https://www.helsedirektoratet.no/rapporter/sektorrapport-om-folkehelse/sunne-valg/seksuell-helse>.

Hirst, J. (2012). 'It's got to be about enjoying yourself': young people, sexual pleasure, and sex and relationships education. *Sex Education*, 13(4), 423-436. <https://doi.org/10.1080/14681811.2012.747433>.

Hvitmyhr, B. L. (2022, 17. februar). *Elever savner undervisning om seksualitet*. Hentet fra <https://www.vg.no/nyheter/innenriks/i/G32QmV/elever-savner-undervisning-om-seksualitet>.

Høgheim, S. (2020). *Masteroppgaven i GLU*. Fagbokforlaget.

Kunnskapsdepartementet (2017). *Overordnet del – verdier og prinsipper for grunnopplæringen: Prinsipper for læring, utvikling og danning: Tverrfaglige temaer: Folkehelse og livsmestring*. Fastsatt som forskrift ved kongelig resolusjon. Læreplanverket for Kunnskapsløftet 2020. <https://www.udir.no/lk20/overordnet-del/prinsipper-for-laring-utvikling-og-danning/tverrfaglige-temaer/folkehelse-og-livsmestring/?lang=nob>.

Kunnskapsdepartementet (2017). *Overordnet del – verdier og prinsipper for grunnopplæringen: Prinsipper for skolens praksis: Et inkluderende læringsmiljø*. Fastsatt som forskrift ved kongelig resolusjon. Læreplanverket for Kunnskapsløftet 2020. <https://www.udir.no/lk20/overordnet-del/3.-prinsipper-for-skolens-praksis/3.1-et-inkluderende-laringsmiljo/?lang=nob>

Meld. St. 28 (2015-2016). *Fag – fordypning – forståelse: En fornyelse av Kunnskapsløftet*.

Kunnskapsdepartementet. Hentet fra

<https://www.regjeringen.no/contentassets/e8e1f41732ca4a64b003fca213ae663b/no/pdfs/stm201520160028000dddpdfs.pdf>.

NOU 2015:8 (2015). *Fremtidens skole – Fornyelse av fag og kompetanser*. Hentet fra

<https://www.regjeringen.no/contentassets/da148fec8c4a4ab88daa8b677a700292/no/pdfs/nou201520150008000dddpdfs.pdf>.

Postholm, M. B. (2010). *Kvalitativ metode: En innføring med fokus på fenomenologi, etnografi og kasusstudier* (2. utg.). Universitetsforlaget.

Rønning, O. M. (2022, 18. februar). *Lar elevene bestemme hvordan seksualundervisningen skal være*. Hentet fra https://www.nrk.no/trondelag/laerere-og-elever-synes-de-far-darlig-seksualundervisning_-ifolge-en-undersokelse-fra-sex-og-samfunn-1.15857432.

Røthing, Å. & Svendsen, S. H. B. (2009). *Seksualitet i skolen: Perspektiver på undervisning*. Cappelen Akademisk Forlag.

Sex og politikk (2022, 18. februar). *Seksualitetsundervisning: Ta de unge på alvor!*. Hentet fra <https://kommunikasjon.ntb.no/pressemelding/seksualitetsundervisning-ta-de-unge-pa-alvor?publisherId=17847780&releaseId=17926934>.

Sex og samfunn (2022, februar). *Seksualitetsundervisning i skolen; En kartlegging av elevers og læreres erfaringer og ønsker*. Hentet fra <https://sexogsamfunn.no/wp-content/uploads/2022/02/Rapport-seksualitetsundervisning-i-skolen.pdf>.

Stai, S. (2021, 9. februar). *Selvbestemmelsesteorien*. Hentet fra <https://ndla.no/subject:1:56ea35da-73d9-431f-a451-19f24f564f59/topic:1:7b85f47a-e6ee-4e10-93f0-6dcbb8fe88cc/topic:1:61d57775-88c9-4d8f-b49f-bfe85ff652d0/resource:da356aee-04a7-4712-8833-e960321e34de>.

Utdanningsdirektoratet (2012). *Læreplan i naturfag (NAT1-03)*. Fastsatt som forskrift. Læreplanverket for Kunnskapsløftet 2006. <https://www.udir.no/kl06/NAT1-03/Hele/Kompetansemaal/kompetansemaal-etter-10.-arstrinn?lplang=http://data.udir.no/kl06/nob#>.

Utdanningsdirektoratet (2020). *Læreplan i naturfag (NAT01-04)*. Fastsatt som forskrift. Læreplanverket for Kunnskapsløftet 2020. <https://www.udir.no/lk20/nat01-04/kompetansemaal-og-vurdering/kv78>.

Utdanningsdirektoratet (2021, 24. juni). *Hvorfor har vi fått nye læreplaner?* Hentet fra <https://www.udir.no/laring-og-trivsel/lareplanverket/stotte/hvorfor-nye-lareplaner/>.

Utdanningsdirektoratet (2021, 24. september). *Temaene i elevundersøkelsen*. Hentet fra <https://www.udir.no/tall-og-forskning/brukerundersokelser/Om-temaene-i-Elevundersokelsen/>.

Verdens Helseorganisasjon (2006a). *Sexual health*. Hentet fra https://www.who.int/health-topics/sexual-health#tab=tab_2.

Verdens Helseorganisasjon (2006a). *Sexuality*. Hentet fra <https://www.who.int/teams/sexual-and-reproductive-health-and-research/key-areas-of-work/sexual-health/defining-sexual-health>.

Verdens Helseorganisasjon (2010). *Standards for Sexuality Education*. Hentet fra <https://www.bzga-whocc.de/en/publications/standards-for-sexuality-education/>.

Verdens Helseorganisasjon (2017). *Sexual health and its linkages to reproductive health: an operational approach*. Hentet fra <https://www.who.int/publications/i/item/978924151288>.

Verdens Helseorganisasjon (2018, 14. mars). *International technical guidance on sexuality education*. Hentet fra <https://www.who.int/publications/m/item/9789231002595>

Verdens Helseorganisasjon (u.å.). *Sexual and reproductive health*. Hentet fra <https://www.euro.who.int/en/health-topics/Life-stages/sexual-and-reproductive-health/sexual-and-reproductive-health>.

Vedlegg 1 Vurdering NSD

Vurdering av NSD

Referansenummer

824369

Prosjekttittel

Læreres erfaring og opplevelser med seksualitetsundervisningens relevans for dagens ungdomsskoleelever

Behandlingsansvarlig institusjon

Nord Universitet / Fakultet for lærerutdanning og kunst- og kulturfag / Grunnskole

Prosjektansvarlig (vitenskapelig ansatt/veileder eller stipendiat)

Anna Marie Holand, anna.m.holand@nord.no, tlf: 74022742

Type prosjekt

Studentprosjekt, masterstudium

Kontaktinformasjon, student

Elin Lystad Svorkdal, elinlystadsvorkdal@hotmail.com, tlf: 95139428

Prosjektperiode

01.01.2022 - 31.12.2022

Vurdering (1)

24.01.2022 - Vurdert

Det er vår vurdering at behandlingen vil være i samsvar med personvernlovgivningen, så fremt den gjennomføres i tråd med det som er dokumentert i meldeskjemaet den 24.01.2022 med vedlegg. Behandlingen kan starte.

TYPE OPPLYSNINGER OG VARIGHET

Prosjektet vil behandle alminnelige personopplysninger frem til 31.12.2022.

LOVLIG GRUNNLAG

Prosjektet vil innhente samtykke fra de registrerte til behandlingen av personopplysninger. Vår vurdering er at prosjektet legger opp til et samtykke i samsvar med kravene i art. 4 nr. 11 og 7, ved at det er en frivillig, spesifikk, informert og utvetydig bekreftelse, som kan dokumenteres, og som den registrerte kan trekke tilbake.

For alminnelige personopplysninger vil lovlig grunnlag for behandlingen være den registrertes samtykke, jf. personvernforordningen art. 6 nr. 1 a.

TAUSHETSPLIKT

Informantene i prosjektet er lærere, og har taushetsplikt. Det er viktig at intervjuene gjennomføres slik at det ikke registreres taushetsbelagte opplysninger. Vi forutsetter at dere er forsiktige ved bruk av eksempler under intervjuene. Vi anbefaler at dere minner informantene om dette i forbindelse med intervjuene.

PERSONVERNPRINSIPPER

Personverntjenester vurderer at den planlagte behandlingen av personopplysninger vil følge prinsippene i personvernforordningen:

- om lovlighet, rettferdighet og åpenhet (art. 5.1 a), ved at de registrerte får tilfredsstillende informasjon om og samtykker til behandlingen
- formålsbegrensning (art. 5.1 b), ved at personopplysninger samles inn for spesifikke, uttrykkelig angitte og berettigede formål, og ikke viderebehandles til nye uforenlige formål
- dataminimering (art. 5.1 c), ved at det kun behandles opplysninger som er adekvate, relevante og nødvendige for formålet med prosjektet
- lagringsbegrensning (art. 5.1 e), ved at personopplysningene ikke lagres lengre enn nødvendig for å oppfylle formålet.

DE REGISTRERTES RETTIGHETER

Vi vurderer at informasjonen om behandlingen som de registrerte vil motta oppfyller lovens krav til form og innhold, jf. art. 12.1 og art. 13.

Så lenge de registrerte kan identifiseres i datamaterialet vil de ha følgende rettigheter: innsyn (art. 15), retting (art. 16), sletting (art. 17), begrensning (art. 18) og dataportabilitet (art. 20).

Vi minner om at hvis en registrert tar kontakt om sine rettigheter, har behandlingsansvarlig institusjon plikt til å svare innen en måned.

FØLG DIN INSTITUSJONS RETNINGSLINJER

Personverntjenester legger til grunn at behandlingen oppfyller kravene i personvernforordningen om riktighet (art. 5.1 d), integritet og konfidensialitet (art. 5.1. f) og sikkerhet (art. 32).

Nettskjema er databehandler i prosjektet. Personverntjenester legger til grunn at behandlingen oppfyller kravene til bruk av databehandler, jf. art 28 og 29. Ved eventuell bruk av andre databehandlere (spørreskjemaleverandør, skylagring eller videosamtale) må behandlingen oppfylle kravene til bruk av databehandler, jf. art 28 og 29. Bruk leverandører som din institusjon har avtale med.

For å forsikre dere om at kravene oppfylles, må dere følge interne retningslinjer og/eller rådføre dere med behandlingsansvarlig institusjon.

MELD VESENTLIGE ENDRINGER Dersom det skjer vesentlige endringer i behandlingen av personopplysninger, kan det være nødvendig å melde dette til Personverntjenester ved å oppdatere meldeskjemaet. Før du melder inn en endring, oppfordrer vi deg til å lese om hvilken type endringer det er nødvendig å melde: nsd.no/personverntjenester/fylle-ut-meldeskjema-for-personopplysninger/melde-endringer-i-meldeskjema. Du må vente på svar fra oss før endringen gjennomføres.

OPPFØLGING AV PROSJEKTET

Vi vil følge opp ved planlagt avslutning for å avklare om behandlingen av personopplysningene er avsluttet.

Kontaktperson hos oss: Silje Fjelberg Opsvik

Lykke til med prosjektet!

Vedlegg 2 Informasjonsskriv

Vil du delta i forskningsprosjektet

«Læreres erfaring og opplevelser med seksualitetsundervisningens relevans for dagens ungdomsskoleelever»

Dette er et spørsmål til deg om å delta i et forskningsprosjekt hvor formålet er å undersøke læreres opplevelser og erfaringer med seksualitetsundervisningens relevans for elever i ungdomsskolen. I dette skrivet gir vi deg informasjon om målene for prosjektet og hva deltakelse vil innebære for deg.

Formål

Målet med studien er å undersøke og å få en større innsikt i læreres forståelse knyttet til relevansen av dagens seksualitetsundervisning for ungdomsskoleelever. Data innsamlet i prosjektet vil inngå i en masteroppgave.

Problemstillingen i masteroppgaven er: *Hvilket syn har naturfagslærere på relevansen av seksualitetsundervisning for ungdomsskoleelever ut ifra deres opplevelser og erfaringer som lærer?*

Grunnlagsdata og anonymiserte data kan benyttes til forskning og utviklingsarbeid i regi av veilederne i prosjektet ved Nord Universitet.

Hvem er ansvarlig for forskningsprosjektet?

Nord Universitet er ansvarlig for prosjektet.

Hvorfor får du spørsmål om å delta?

Du får spørsmål om å delta som informant i dette prosjektet på bakgrunn av erfaring som naturfagslærer med undervisning i seksualitet. I denne studien inngår du som en av inntil 8 informanter. Henvendelsen er sendt ut til XX ulike skoler.

Hva innebærer det for deg å delta?

Hvis du ønsker å delta i denne undersøkelsen, innebærer det at du deltar i et intervju. Intervjuet gjennomføres individuelt og har en varighet på 30-45 min. Intervjuet vil omhandle spørsmål knyttet til dine opplevelser og erfaringer knyttet til seksualitetsundervisning i naturfag. Ved forespørsmål kan man få tilgang til spørsmålene på forhånd. Det vil bli gjort lydopptak av intervjuet, slik at man kan ha full oppmerksomhet rundt samtalen.

Det er frivillig å delta

Det er frivillig å delta i prosjektet. Hvis du velger å delta, kan du når som helst trekke samtykket tilbake uten å oppgi noen grunn. Alle dine personopplysninger vil da bli slettet. Det vil ikke ha noen negative konsekvenser for deg hvis du ikke vil delta eller senere velger å trekke deg.

Ditt personvern – hvordan vi oppbevarer og bruker dine opplysninger

Vi vil bare bruke opplysningene om deg til formålene vi har fortalt om i dette skrivet.

- Informasjonen som samles inn, vil kun være tilgjengelig for masterstudenten og to veiledere ved Nord Universitet. Ved andre publikasjoner vil informasjonen være tilgjengelig for en databehandler for transkribering. Databehandler vil da signere en taushetserklæring.
- Navnet og kontaktopplysningene dine vil bli erstattet med en kode som lagres på egen navneliste adskilt fra øvrige data. Dette og de transkriberte og anonymiserte lydopptakene blir lagret på Nord Universitet sitt lagringsområde med to-faktorautentisering. Lydopptakene gjøres via «diktafonappen» tilknyttet Nettskjema.no som blir lagret på en forskningsserver ved UiO.
- Det vil ikke være mulig å gjenkjenne deltakerne ved publikasjoner.

Hva skjer med opplysningene dine når vi avslutter forskningsprosjektet?

Opplysningene anonymiseres når prosjektet avsluttes/oppgaven er godkjent, noe som etter planen er 31. desember 2022. Når prosjektet er avsluttet, vil alle personidentifiserbare opplysninger, slik som lydopptak og koblingsnøkler slettes.

Hva gir oss rett til å behandle personopplysninger om deg?

Vi behandler opplysninger om deg basert på ditt samtykke.

På oppdrag fra Nord Universitet har NSD – Norsk senter for forskningsdata AS vurdert at behandlingen av personopplysninger i dette prosjektet er i samsvar med personvernregelverket.

Dine rettigheter

Så lenge du kan identifiseres i datamaterialet, har du rett til:

- Innsyn i hvilke opplysninger vi behandler om deg, og å få utlevert en kopi av opplysningene
- Å få rettet opplysninger om deg som er feil eller misvisende
- Å få slettet personopplysninger om deg
- Å sende klage til Datatilsynet om behandlingen av dine personopplysninger

Hvis du har spørsmål til studien, eller ønsker å vite mer om eller benytte deg av dine rettigheter, ta kontakt med:

- Nord Universitet ved prosjektansvarlig Anna Marie Holand, anna.m.holand@nord.no.
- Vårt personvernombud: Toril Irene Kringen, personvernombud@nord.no, +47 74 02 27 50

Hvis du har spørsmål knyttet til NSD sin vurdering av prosjektet, kan du ta kontakt med:

- NSD – Norsk senter for forskningsdata AS på epost (personverntjenester@nsd.no) eller på telefon: 53 21 15 00.

Med vennlig hilsen

Elin Lystad Svorkdal
(masterstudent)

Anette Bartnes Dalheim
(Veileder)

Anna Marie Holand
(Veileder)

Vedlegg 3 Samtykkeskjema

Samtykkeerklæring

Jeg har mottatt og forstått informasjon om prosjektet; Læreres erfaring og opplevelser med relevant seksualitetsundervisningens relevans for dagens ungdomskoleelever, og har fått anledning til å stille spørsmål. Jeg samtykker til:

- å delta i et individuelt intervju
-

Jeg samtykker til at mine opplysninger behandles frem til prosjektet er avsluttet

(Signert av prosjektdeltaker, dato)

Vedlegg 4 Intervjuguide

Intervjuguide

Innledning

Tusen takk for at du stiller til intervju!

Om meg:

Elin Lystad Svorkdal, masterstudent ved Nord Universitet. 23 år og kommer fra en liten plass i Orkland kommune.

Formål:

Målet med studien er å undersøke og å få en større innsikt i læreres forståelse knyttet til relevansen av dagens seksualitetsundervisning for ungdomsskoleelever.

Problemstilling:

Hvilket syn har naturfagslærere på relevansen av seksualitetsundervisning for ungdomsskoleelever ut ifra deres opplevelser og erfaringer som lærer?

For meg selv; Kort og muntlig gjennomgang av det viktigste i infoskriv og samtykkeskjema, spesielt viktig:

- Understreke at informanten har rett til å trekke seg fra intervjuet og retten til å ikke svare på enkelte spørsmål.
- Forklar hva det innebærer at du har taushetsplikt.
- Litt om intervjuet

Bakgrunnsinfo om informanten (kjønn og alder):

Kjønn:

Alder:

Kategori 1: Litt om informanten

1. Hvor lenge har du undervist i naturfag?
 - Er dette noe du trives med?
2. Hvilke tanker danner du deg når jeg sier kropp og helse?
 - Hvorfor det tror du?
3. Som ett av flere tema i naturfag, i hvilken grad og evt. hvordan vektlegger du temaet seksualitet i din undervisning?
 - Hvorfor?

Kategori 2: Innhold i undervisningen – opplevelser og erfaringer i nåtid

4. Hvilke tanker og erfaringer har du når det kommer til temaet seksualitetsundervisning?
 - Hvordan vil du beskrive ei typisk økt med seksualitetsundervisning?
 - o Hvordan vektlegger du de ulike temaene innenfor seksualitetsundervisninga (f.eks. pubertet, seksuell eller reproduktivhelse)?
 - o Er det noen av temaene innenfor seksualitet som du vektlegger i større eller mindre grad i undervisninga? Evt. hvilke?
5. Er det andre arenaer enn skolen som du opplever at elevene henter kunnskap om seksualitet fra?
 - Hvilke?

Kategori 3: Undervisningens relevans for elevene

6. Kan du beskrive hva du opplever at dine elever ønsker å lære om i undervisninga om seksualitet? (Er det noen tema du ser at elevene har større interesse for?)
7. I hvilken grad føler du at dagens kompetansemål og undervisning innenfor temaet dekker disse ønskene?
8. Hvilken opplevelse har du av din egen undervisnings relevans for elevene når det kommer til seksualitet?

Kategori 4: Hvordan øke opplevd relevans

1. Hva legger du i god og helhetlig seksualitetsundervisning?
2. Hvordan kan naturfagslærerne jobbe for å legge til rette for en god og helhetlig seksualitetsundervisning for elevene?
3. Hvordan kan naturfagslærerne gjøre seksualitetsundervisningen relevant for ungdomsskoleelever?
 - Hva ville du evt. endret på for å øke relevans? Innhold, arbeidsmåter, rammefaktorer eller annet?
 - Er det på noen områder du føler du burde hatt mer kunnskap om for å gjøre undervisningen mer relevant?
4. Helt til slutt, er det noe annet du ønsker å tilføye?

Tusen takk for at du ønsket å stille til intervju!